Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 16 ноябрь, 1974 шу. • № 137 (5426). • Мах 2 кеп.

ПЯТИЛЕТКА КЪОАСТАМБЕШ ДОЛА ШУ

ЧАКХЪЯЬККХАЙ ШОАЙ ПЯТИЛЕТКА

Дика хьоккхамаш гойташ къахьег нйслагIча пятилетке Наурски района «Красное Знамя» яхача колхоза Къахьегама Шеча Байракха кавалера, коммуниста Хунариков Язита кулгалдеча шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша.

Пятилетка дIадахача кхаьннех цхьа шу дIадахийтадац цар шура яккхарах из паччахьалкхенга йохкарах шоаш тIанийца социалистически декхараш кхоачаш ца деш.

Укх шера паччахьалкхенга 9700 центнер шура йохка декхар тIанийцадар ферма коллективо. Денна дош хIанзле толамца кхоачашдаьд. 10 ноябрь тIакхоачаш паччахьалкхенга еккар 9725 центнер шура.

Цу гIулакхаша ферма коллектива торо хилийтай паччахьалкхенга шура йохкара нйслагIча пятилетка халкъбоахама план ханал дуккха хьалха, 5 август тIакхоачаш толамца кхоачашъе. Цу дийнахьа паччахьалкхенга еккар 40000 центнер шура! Цул тIехьагIа кхы а 2400 центнер шура елкай паччахьалкхенга «Красное Знамя» колхоза ферма сий долча къахьегамхоша.

Дояркашта юкъе яьржача яхье укх шера хьалха я Гайрбекова Асмат. ХIара кховбача Iаттагара 2900 килограмм шура яккха декхар тIанийцадар цо. Ше денна дош хIанзле толамца кхоачашдаьд, 10 ноябрь тIакхоачаш хIара кхоабача Iаттагара 3006 килограмм шура яьккхай цо. Из а, хIаьта дояркаш Пидрогова Нина, Алхазурова Ата, Батиева Анна Килоева Марем, Джамбетова Зарган а иттлагIча пятилетка чотах шура йохкаш бола дукха ха я.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДИКА ХОАМАШ

Зехьа дайнадац нйслагIча пятилетка диълагIча шера тха отделене свекла лелаераша хьийга къа. 130 гектарах хIаране тIара оаха чуйицар 340 центнер совгIа мерза овлаш, планагIа 210 центнер йолча. ХIаьта аз сай гектара тIара яьккхар 450 центнер шекара свекла.

ХьатIадоагIача шера кхы а дукхагIа мерза овлаш гулде лерхIаш ба тха отделенера свекла лелаераш. Цу гIулакха мел эшар ду оаха хIанзе а. Свекла дIаюврггйола дерригa лаьтта дика аьха, тоадаь Iодуллаш латт. ХIанз минеральнии моттигерчен удобренешца лаьтташ хьаьндара йоакхо еш ба свекла лелаераш.

А. БЕШАРОВА,
Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза 3-ча отделене свекла лелаер.

* * *

Тха совхоза болхлоша беркате къахьийгад укх шера. ХIара гектара тIара чуийцад 40,5 центнер ка бола ялат. Цо торо хилийтар Даьхен амбарашка планал совгIа 600 тонн ялат дIачутасса.

Иштта толам баьккхаб тха совхоза баьцадаараш леладераша а. ПланагIа 5500 тонн йолча, паччахьалкхенна дIаденнад 7 эзар тонн совгIа баьцадаараш.

Хьувкъам дика кхебарах тха вIаштIехьдаьннад паччахьалкхенга ялати баьцадаарашн доххара пхе шера задани диъ шера кхоачашъе.

Хьинаре къахьийгад совхоза сомий бешамаш лелаераша а. Планал совгIа Даьхенна цар дIабеннаб 200 тоннал дукхагIа сом. ПланагIа белгалбаьчул лохагIа ба царга дIабаха мах.

А. ИБРАГИМОВ,
Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза бригада бригадир.

* * *

КПСС ЦК-ас партеген советски халкъаген даьча Кхайкарала гIулакхаца жоп даларa лаьрхIа нйслагIча пятилетка укх къоастамбеча шера доккхий социалистически декхараш тIанийцадар тха колхоза тхьамка леладераша. Хьинаре къахьегарах тха низ кхьачар уж сийленца кхачашде. ПланагIа 10 центнер йолча, хIара гектара тIара оаха чуийцад 15 центнер тхьамка.

ХIаьта цхьаболчар даьха толамаш кхы а лакхагIа да. Масала, Бисаев Хьамида цхьан гектара тIара даьккхар 30 центнер тхьамка, вешта аьлча, планагIа доагIачул кхозза дукхагIа. Цунга кхоаччаш толамаш даьхад са звеноцарча тхьамка леладераша а.

Укх шера тхьамках 140 эзар сом пайда хиннаб тха колхоза.

П. АСХАБОВА,
Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза тхьамка лелаер.

* * *

Лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ алсамъяхар духьа яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье укх шера башха дика толамаш даьхад тха совхоза болхлоша. Даьхенга оаха рапорт деннад паччахьалкхенга сом бохкара план 177 процентн, хIаьта баьцадаараш дIалалара план 101 процентн кховчашъяь хиларах.

Шоай декхараща дика лоархIабеннаб хьайбаш лeладераш а. Паччахьалкхенга шура йохкара 10 бетта план кхоачашъяьй 105 процент. Дикка тIеххоачашъяьй дулх дIадалара план а.

Уж толамаш дахара шоаш кхо ца беш хьинаре къахьийгар тха берригача болхлоша. Царна юкъе белгалбаха лов механизатораш Ж. Кантаев, А. Тришин, В. Попов, З. Магомадов, дояркаш Ананаева Совбан, Сираждинова Байсари, Курбахмадова Хазман, кхы дуккха а бараш. Цар хьанала къахьегам белгалбаьккхаб мах болча совгIаташца.

А. БОРИСОВ,
Грозненски района «Пригородный» совхоза парткома секретарь.

* * *

Шоай социалистически декхараш кхоачашдаьд тха колхоза дуга леладераша. ТIеххоачашъяьй паччахьалкхенга дуга доххара укх шерара план.

Цу толама юкъе доккха дакъа диллад говзача дуга леладераша Масхадов Iумарен Гадаев Салманен кулгалдеча звеноша.

Беркате болх баьб свекла лелаераша. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чуденад 300 центнер мерза овлаш. Цо торо хилийтай паччахьалкхенга шекара свекла йохкара пхе шера план хIанзле а кхоачашъе.

Х. АЛАКАЕВ,
Гудермесски района «40 лет Октября» яхача колхоза тракторно-кхай тIарча бригада бригадир, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

* * *

Доккхий толамаш дахарца белгалдоакх тха колхоза къахьегамхоша нйслагIча пятилетка диълагIа, къоастамбеш дола шу. Даьхенна ялат дIадалара план дикка тIеххоачашъяьй. ХIара гектара тIара чуенай 50 центнер фуальяьха хьажкIаш. ХIаьта гIорвaьннача хьажкIаш лелаечо Ломалиев Iаьлас кулгалдеча механизированни звенос 200 гектарах хIаране тIара чуийцай 53 центнер гаргга фуальяьха хьажкIаш.

Укх шера 385 гектара тIа шекара свекла а кхеьяр оаха. Уж дика хьийкъар. ПланагIа 195 центнер йолча, хIара гектара тIара яьхар 300 центнерга дIакхоаччаш шекара свекла. Иштта хьувкъам кхебар бахьан долаш тха колхоза вIаштIехьдаьлар 10 эзар тонн шекара свекла планал совгIа дIаяла.

Х. ГАМБУЛАТОВА,
Шалински района XX-ча партсъезда цIерагIча колхоза кхай тIарча бригада бригадир.

1975 шера чотах

Мехкдаьтта промышленноста Министерства предприятейи организацейи коллективашта юкъерча Ерригсоюзни яхье кхоалагIча квартала итогех белгалбаьккхаб трубни инструментальни база коллектива болх. Цо заданел совгIа хьаяьй итташ эзараш сома маьха продукци, дукха пайда баьб.

НйслагIча пятилетка диъ-лагIа, къоастамбеш дола шу дикача толамашца чакхдаккхара яьржача социалистически яхье хьалхле лелаеш я сварочни цех. Цо хIанзле а кхоачашъяьй шера план.

Из толам боаккхача хьинаре къахьийгар сварщикаша В. Полубоярова, В. Петухова, токараша И. Лопатина, М. Сайдаева, кхычар. Цар шоай нормаш 150—160 процент кхоачашъю.

М. РАДОВ.

«Сийна доагор»— дукхагIа

Газ яккхара 11 бетта план кхоачашъяьй мехкдаьттеи гази йоахача управлене коллективо.

Цу толама юкъе доккха дакъа дихьад газови компрессорий машинисташа А. Резникова, А. Кондратенкос, установка операторша Н. Сальниковас, С. Омельченкос, слесараша Н. Кудряшова, В. Молчанова, А. Лисицке, кхычар.

Газовикий коллективо шийна хьалхашка декхар оттадаьд: шу чакхдалалехьа хьайоаккхаш йола еррига газ 20 миллион кубически метрага дIакхоачае. Из шера декхарел шозза дукхагIа хул.

Л. АЛЕКСАНДРОВ.

КХАШТА—ХИЙ

ДукхагIдолча даькъе гурахьеи Iан замалахьеи лаьттаьца хий Iоадарга хьежжа хургба бIаьстан юхье ювча культурай хьувкъам. Ер шу къаьстта хала да вай ахархошта. Ши бутт совгIа ха я догIаш ца делха. ТIоадал ца Iоаярал совгIа. йолаш йола запасаш а кхоачалу.

Цунца цхьана республике дукха да хий дехка лаьтташ. Цу лаьттaшка тIоадал Iоае йиш я чудолийташ хий диллараца. Дуккхача боахамаша цу торонех лерттIа пайда эц. ДогIан хьисапе, харшех хий дехк.

Хий дехкача организацей болхлоша уйла тIаяхийта къахьегарах Ачхой-Мартановски районе чудолийташ хий диллара календарни план шозза тIеххоачашъяьй. Укхаза хий диллад зяба, турахьа йийнача культураштa, сомий бешамашта, цкъа дIайийча дуккхача шерашка хьахулача баьцашта. Хий дехкача лаьттаех цхьа гектар хий ца дуллаш йисаяц.

Из гIулакх ледара дитадац Гудермесски района колхозашеи совхозашеи. Хий диллара календарни план тIеххоачашъяьй. Хий дехкача лаьттaш тIа диллaрал совгIа хий ца дехкача а хий диллад укхаза.

Дика гIулакхаш карагIдаьннад Наурски района хьалха латтача боахамий мелиораторашта. Хий дехкача лаьттaш тIа диллачул тIехьагIа хий ца дехкача лаьттан 1100 гектара тIа хий диллар цар.

Хьалха латтача боахамаша кIезиг-дукха тоадаьд республике хий дехкача лаьттай гIулакх. Халахете а, кIезига яц вай лаьттанца тIоадал Iоаяра йоагIача тайпара йоахко ца ю колхозаши совхозаши. Царех я Грозненски района «Советская Россия» чха колхози «Гардалинский» совхози. Цу боахамашка вIалла хий дилладац. Из бахьан долаш лаьттан чудолийташ хий диллара календарни план кхоачашъяьяц ерригача районо.

Хий дуллалга тасса леладу Сунженски районе. ПланагIа хIанзле 3128 гектара тIа хий дилла дезаш дар укхаза, хIаьта 600 гектар гаргга кIезигагIа диллад. Культурай хьувкъам лакхбара йолча йоккхача резерваех пайда эцилга тасса леладарах массехказа критика яьй района боахамашта.

Цхьабараштa цунах дика гIулакх хиннад. Нагахь санна «Путь к коммунизму» яхача колхозе цIей дездеча деношка а тIехь догIан хьисапе хий детташ итт агрегат болх беш хиннаяле XIX партсъезда, XX партсъезда, Ленина цIерагIча колхозашка хIанз а хIама ца деш багIа.

Цу боахамашка сенга доь доахаш багIа ха хала да. Iанга сатувс цар? Из пайдана дац. Дицдалийта дагIац хий дехка каналаш кастта ремонтагIа дIакъовларгхилар. Гуйрийнарча деноех пайда эца беза. Хий ца дуллаш цхьа гектар юсаргйоацаш дийнахьеи буси хий дехка деза!

1975 ШЕРА ХЬУВКЪАМА 1974 ШЕРА 10 НОЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ ЧУДУЛИЙТАШ ХИЙ ДИЛЛАР

Районаш	дерригa дилла хий (гектараш)	календарни план кхоачашъяр (процентаща)
Ачхой-Мартановски	1870	220
Грозненски	3262	94
Гудермесски	2927	190
Малгобекски	702	117
Назрановски	140	140
Наурски	3483	91
Надтеречни	2739	97
Сунженски	2572	82
Шалински	1282	90
Урус-Мартановски	1161	110
Шелковской	12726	118
Ерригача республике гIолла	33862	113

Ткъаь кхоъ шу да Н. Анисимова цIерагIча НГНПЗ № 2 цехе 25-1 установка тIа оператора Сирик Лидия Васильевнас болх бу. Коммунистически къахьегама ударник я из. ТIехдика къахьегарах Ленински юбилейни медаль, ВЦСПС Сийлен грамота еннай цунна.

СУРТА ТIА: Л. В. Сирик вахте латт

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ДИЪ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Пятилетка диъ-лагIча шера плани тIанийца социалистически декхараши тIеххоачашдеш ба шурий промышленноста Нохч-ГIалгIай республикански производственни объединене къахьегамхой. Шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаьча объединене предприятей коллективаца 5 ноябре кхоачашйир продукцена реализаци яра цхьайтта бетта план. Ер бутт бовлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа ара а хейца маьхала йоаккхаргья 900 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци.

Къахьегама овсарле лакхъярен нахчаш арахецарен диъ шера план а тIеххоачашъяьй цар.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалаттaш я Ахвердян Юрий Аршакович керте латтача Грозненски молкомбината коллектив. Цо итт бетта планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай 800 эзар сома маьха продукци. Иштта дика къахьегаш ба Магомадов Мансур Джунидовича кулгалдеча Наурски маслосырзавода болхлой.

Ф. БАРОНОВ,
шурий промышленноста Нохч-ГIалгIай республикански производственни объединене начальник.

КЕРДАЧА ХЬУВКЪАМА ЛАРД

Лоацачa агротехнически хана гурахьеи бIаьстии дIайийна культураш чу а ийца, пятилетка тIеххьарча шера хьувкъама тешшаме лард йоллара дерригa низаш тIадахийтад Урус-Мартановски района «Горец» совхоза ахархоша.

Дерригa балхаш дика вIаштIехьдаьха цхьана дIахьу укхаза. БIаьстан юхье культураш дIаюврггйола лаьтта зяба аьха дала гарга ба механизатораш. Боккха теркам тIабахийтаб укхаза лаьтта хьаьндара. Цу гIулакха лаьрххIа вIашагIъеллай 10 агрегат чуйоагIа отряд. БархI тележкаца органически шин тракторца минеральнии удобренеш дIаоз кхашка. Оахам дале хьалха хIара гектара тIа 25 тонн органически 3 центнер минеральнии удобренеш кхоачийт.

Цунца цхьана боккха теркам тIабахийтаб совхозе лоацача хана гурахьа юв культураш дIаера. Укх шера 2441 гектар дIае езача хIанзле 1850 гектар дIайийнай. Доккхий хьокхамаш гойт ялат дIадувча опыт йолча механизатораша Алиев Солт-Ахьмада, Домбаев Юнуза, Эльдуркаева Лейлас. Царех хIаране 120—150 процент кхоачашъю ден задани. Цунца цхьана лаьтта дужа фу лерттIа дижара йоакхо ю цар.

Т. АРЧАКОВ.

ДОТТАГIАЛА НАЬКЪАГIА, ЛЕНИНИЗМА БАЙРАКХА КIАЛ

Туркменистана Компарте ЦК-аи Туркменски ССР Лакхехьарча Советеи торжественни заседани

ЦIей дездеш дувхар дийха я Туркменистана столица — Ашхабада улицаши майдаши. Политически дешара ЦIен юхе теркаш ягIа СССР паччахьалкхен байракх, ерригача союзни республикай байракхаш. 15 ноябре Туркменистана Компарте Центральни Комитетеи Туркменски ССР Лакхехьарча Советеи цхьана торжественни заседани хилар укхаза республика хьаьнй Туркменистана Компарти вIашагIъеллан 50 шу дизара хегаяь.

Зале гулбелар Туркменистана Компарте ЦК членаш, республика Лакхехьарча Совета депутаташ, партийни, советски, общественни организацей кулгалхой, Iилмаи культураи деятелаш. Советски Эскара тIемахой. Хьаьший бар ерригача союзни республикашкара, городашкара Москвереи Ленинградереи. Торжественни заседане дакъа лоацараша чIоагIа гIа тIоараш а тохаш тIанийцар ховкъост А. П. Кириленко. Цунца цхьана президиуме бар Туркменистана Компарте ЦК хьалхара секретарь М. Г. Гапуров, Туркменски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель А.-М. Клычев, республика Министрий Совета председатель О. Н. Оразмухамедов, Туркменистана Компарте ЦК бюро членаш, цIей дездеча ньхкача делегацей кулгалхой, цIи хеза производственникаш, общественноста викалаш.

Торжественни заседани хьайиллар нов. М. Г. Гапурова.

Цо хьакхайкадир Советски Туркменистана коммунисташа, берригача къахьегамхоша социалистически къамаш бокъонца тоа а денна дIаоттарах, советски халкъий вежарашха дола доттагIал чIоагIдара, советски наьха хьал-торони иразеи хаддаза йоакхо еш хиларах хьамсарча Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета, ЦК Политбюроча, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежневна шийнна а дег тIара баркал оалаш, уж дег тIара дукхабезаши лоархIаши хилар.

М. Г. Гапурова мозршал хеттар юбилей езъе Ашхабаде яьхкача делегацей кулгалхошкеи членашкеи.

СССР-еи Туркменски ССР-еи паччахьалкхений гимнаш ек.

Торжественни заседане дакъа лоацараша чIоагIа дегаш гIездаьнна а белаш сийлен президиуме харж новкъост Л. И. Брежнев керте латта КПСС ленински ЦК Политбюро.

Локхаш торжественни марш а йолаш зале хьачуйхь Туркменски ССР байракхи КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракхи.

Заседане къамаьл дир гулбеннараша безаме тIанийцача КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкос.

Туркменски Советски Социалистически Республикай Туркменистана Компартеи 50 шу дизара хьакъехьа доклад йир Туркменистана Компарте ЦК хьалхарча секретара **М. Г. Гапурова.**

Кхо орден лелаеча Туркменистана къахьегамхой сийлахьа юбилейи Даьхено денна доккха совгIати дег тIара даькъала дийцар делегацей кулгалхоша: Российски Федерацерча — РСФСР Министрий Совета председатела заместитела Е. Ф. Карпова, Москверча — КПСС МГК секретара В. Н. Ягодкина, Ленинградерча — КПСС обкома секретара Ю. Ф. Соловьева, Украински ССР-ерча — республика Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела Г. И. Ващенкос, Белорусски ССР-ерча — республика Министрий Совета председатела Т. Я. Киселева, Узбекски ССР-ерча — республика Лакхехьарча Совета Президиума председатела Н. М. Матчанова, Казахски ССР-ерча — республика Министрий Совета председатела Б. А. Ашимова, Грузински ССР-ерча — республика Лакхехьарча Совета Президиума председатела Г. С. Дзоценидзес, Азербайджански ССР-ерча — Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретара Г. А. Алиева, Литовски ССР-ерча — республика Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела К. К. Кайриса, Молдавски ССР-ерча — республика Министрий Совета председатела П. А. Паскара, Латвийски ССР-ерча — Латве Компарте ЦК хьалхарча секретара А. Э. Восса, Киргизски ССР-ерча — Киргизе Компарте ЦК хьалхарча секретара Т. У. Усубалиева, Таджикски ССР-ерча — Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара Д. Р. Расулова, Армянски ССР-ерча — Армене Компарте ЦК секретара В. Б. Галумяна, Эстонски ССР-ерча — Эстоне Компарте ЦК секретара В. И. Виляса, Реутовски боамбе-тай хьувзача фабрикерча (Московски область) директора З. А. Поповас, эскарий делегацешкара — Краснознаменни Туркестански тIема округа командующе инарал-полковника С. Е. Белоножкос.

Торжественни заседане дакъа лоацараша чIоагIа гIадбаха тIанийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта мозршала письмо.

Дош хаддаш къамаьл дир Туркменски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела А.-М. Клычева. Цо Туркменистана Компарте ЦК, республика Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цIерагIа, Туркменистана берригача къахьегамхой цIерагIа дог тIара, дIайха баркал аьлар КПСС Центральни Комитета, Советски правительствана, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежневна шийна а республика къахьегамхоша коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе лоацача дакъа бокхаь мах барах.

Торжественни заседани йистеялар хьакхайкаду. Цига дакъа лоацараша дог гIоздаьнна а болаш партийни гими — «Интернационал» йоаккх. Ловцаш доах Коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитета сийна, Советий Мехка халкъий массазарчеи дохаргдоацачеи доттагIала сийна.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-ЛАНКИЙСКИ ПЕРЕГОВОРАШ ЧАКХЪЯЛАР

13 ноябре чакхъяьлар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкона а Шри Ланка Республика Премьер-Министра Сиримаво Р. Д. Бандаранаикена а юкъера переговораш.

ДоттагIала хьалашка хинна переговораш йолча хана дIахо дийцар шиина а оагIонна хьашт дола дешаш.

Барт вIаштIехьбаьлар кепатеха арайоаккхаргйолча, переговорий итогех лаьца яьча советско-ланкийски коммюнике хьакъехьа.

(ТАСС).

ЦХЬАНА ЯЬЧА СОВЕТСКО-ЛАНКИЙСКИ КОММЮНИКЕНА КУЛГАШ ЯЗДАР

13 ноябре Москве кулгаш яздир цхьана яьча советско-ланкийски коммюникена.

Документа кулгаш яздир СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинеи Шри Ланка Республика Премьер-Министра Сиримаво Р. Д. Бандаранаикеси.

Кулгаш яздеча хана цига бар: советски оагIорахьара — СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш И. В. Архипов, В. Э. Дымшиц, И. Т. Новиков, З. Н. Нуриев, Л. В. Смирнов, РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель Л. П. Лыкова, СССР министраш В. П. Елютин, А. В. Сидоренко, ГКЭС председатель С. А. Скачков, кхыбола официальни нах.

Ланкийски оагIонгахьара — Премьер-Министра улувбаьнна баьхка нах.

(ТАСС).

НОВ. И. А. ЭСТЕРЛЕНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

Республика къахьегамхошта коммунистически кхетам баларa даькъе хьинаре къахьегарах Нохч-ГIалгIай Советски Социалистически Автономни Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Эстерле Ирина Альфредовнайна — Нохч-ГIалгIай республикански краеведчески музея Iалама отдела заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Г. СКЛОКИН

г. Грозный,
1974 шера 14 ноябрь.

НОВ. П. Н. ДЕМИЧЕВ СССР КУЛЬТУРА МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

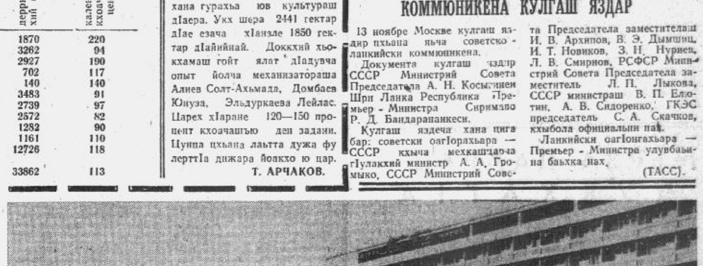
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо СОЦАМ БУ: нов. Демичев Петр Ниллович СССР культура министралла хьожаве.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1974 шера 14 ноябрь.

АШХАБАД. «Ашхабад» яха гостиницеи къахьегама Шеча Байракха орден лелаю Туркменски Паччахьалкхен Академически драмтеатри.

К. ХАЛЛЫЕВЕИ А. ОВЧИННИКОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Политдешара системе

ПАЙДАНЕ КЪАМАЬЛ ХИЛАР

Наурски района «Калиновский» совхоза экономика керттера дакъа да комсаш лелаелга. Из чIоагIа пайда луши маьхерен йола культура 985 гектара тIа кхею укхаза. Цул совгIа совхоза доалахьа я 600 хьакха, 140 бежан, шоай чхьагIар доаккха пункт.

Совхозера коммунисташ. хIаьта уж укхаза ах. бIаьннел совгIа ба, берригаш а производства эггара лоархIамерча участкашка къахьегаш ба. Цо йиш хулийт партийни организацега наха юкъе шерра организаторски кхетамеи болх байта. Коллективе дика вIаштIехьдаьккхад партийнин экономически дешар.

Дукха ха йоацаш тхо хилар юртбоахама экономика Iомаеча школе дешар мишта вIаштIехьдаьккхад хьожаш. Цига пропагандист ва совхоза керттера бухгалтер Александр Васильевич Диков. Из дика кийчвеннавар заняти дIаяхьара, ладувгIараша кхетаергйолча тайпара хоадамболаш йоашхаш дIайовзийта хов цунна Iомаеш йола материал.

Цу дийнахьа заняте ювцар «СССР-е юртбоахама производство вIаштIехьъяккхарен цун кулгалдара структурен» яха тема. Шоаш дувцаш дола дош пайдане хургдолча тайпара дIадовзийтилга Iалашдир цо. Теоретически положенеш чIоагIъяра кхийла масалаш керттерча даькъе шоай боахама экономиках лаьца дар.

Лекци ешар дукха конспект а ца оттаеш дувца лерхIачэх лаьца хоадамболаш йола план оттаьяр цо. Цу хIамо йиш хилийтар ладувгIарий теркам лаьгI ца болийташ заняти чаккхъяккха. Къаьстта белгалдаьккхар пропагандиста вай мехкарча боахамашка экономически анализ яра гIулакх чIоагIа лоархIаме хеташ леладелга.

— Юртбоахама предприятей балха анализ яра эшараш фуд? — аьле хаттар а оттадий цун ше жоп лу пропагандиста. Из деча хана пайда эца боагIа шера баь берригa болх хьагойтача отчетех. хIаьта иштта боахама финансови балха даннеех а, статистически даннеех а.

ХIаьта балха кхы а лоацагIа йолча юкъа даьчоа анализ е езаш хилча квартальнии хIара бетта увттаечеи отчетех пайда эца беза. ХIаьта хIара производственни совещане дувц еррига совхоза а, къаьст-къаьстача бригадай а балхах лаьце. Из деча хана чIоагIа теркам тIаоз боарамал совгIа рузкъа дIадохийтача бригадай балха итогашта.

Безами теркамн лаьгI ца луш ладувгI заняте гулбеннараша шоай пропагандистага. Цо дика дIакхетабу уж къаьст-къаьстача бригадай балха хан-ханнахьа анализ елга совхоза кулгалхошта доккха новкъостал деш хIама хиларах.

ДIахо пропагандиста дувц лаьттах нийса пайда эца безаш хиларах, хIара моттига хьалаш теркал а деш пайда дукхагIа луш йола культураш кхее езаш хиларах, хIана аьлча дIаювча культурай структурах, севэоборотех, лаьтта тувсача минеральнии органически удобренеех тийша да цу тIара хьалоала беркат а. Иштта теркал ца дича даргдац дIаювча культурай сортность а. Из ше белгалдоаккхача хана хьаяха дIаихача шерашка из тIулакх тесса дитар бахьан долаш шоай боахама хинна зе хьа а хьокхаш масалаш кхувл нов. Дикова. Моттигера хьалаш теркал ца дар бахьан долаш хьалха 160 гектара тIа дIайийна хинна комсий гаьнаш юха хьаахка езаш хилар.

Экономически школа кулгалхочо дийцар ладувгIараштa къахьегама овсарле лакхъяра мел аьттув боалийт болхлошта, бригадашта юкъе лоаттаеча социалистически яхьэ, толашагIйола опыт йоаржаяро.

— Шоана хов укх шера В. Лабазанова кулгалдеча бригадо паччахьалкхенга комсаш йохкара план 117,1 процента, Е. Никонова бригада — 105,9 процента кхоачашъяьлга. Бакъда цар балха опыт шерра дIайовзийтилга Iалашдаьдац, — йоах пропагандиста. — Нагахьа санна совхоза ерригача комсаш лелаеча бригадаша нов. Лабазанова бригадо санна болх баь баларе боахама кхы тIа а итташ эзар сом пайда хьахургбар.

Иштта къаьгга хьахьэкх пропагандиста боахама цхьайолча бригадашка къахьегама овсарле лакха хилари кхычар лоха хилари бахьанаш, дувц продукцега дIадохийтар кIезигде дезарах. Из гIулакх тоадара балха низкъала йолча процессашта механизаци яиза, материалашта кхомбанза баргбац.

ЧIоагIа айдаь дийцар укхаза кийчъеш йола продукци дикагIа хилийтар дош. Шоай коллектива балхацара масалаш а кхувлаш дIагойтар из гIулакх боахаме мишта латт.

— ДIадахача шера «Калиновский» совхозо тIеххоачашйир паччахьалкхенга шура йохкара план, — яхаш дувц Александр Васильевича, — бакъда хьайбай фермай балха анализ йича гучадаьлар вай дIалуш хинна шура йоаггIача тайпара дика йоацаши хьоанал боарамал эшаш йолаши хилар бахьан долаш совхоза 1200 сом зе хиннилга. ХIаьта боарамал тIех хьоанал йола шура дIатийннача кхыча боахама цэх баьннача пайдах а дийцар цо укхаза.

ДIахо пропагандиста ший къамаьл дир боахама керттерен оборотнии фондаш дегIаккхувлара дешах лаьца. Совхоза керттера фондаш 10,9 миллион я, цу даькъе 5,5 миллион дуккхача шераштa лаьрхIа дIайийнача культурашка кхоач, 2,7 миллион сом — промышленни зданешка, хий дехкача сооруженешка, кхыдарашка. Цу фондех дикагIа пайда эцара де дезар белгалдаьккхаб укхаза. Кертерча фондий хIара сомаца 47 кепиг хьахиннад боахама. ДIадахача шера боахама 1 миллион 341 эзар сом пайда хиннабале а из кхоачамболаш да ала йиш яц.

Цунна цхьана продукце единица яккхарга дIайохийта ха лоацъярца дувзаденна декхараш хьалхашка отт боахама болхлоштеи специалисташтеи хьалхашка. Соахка цхьа центнер кIа даккхарга дIадахийтад 0,72 сахьат, цхьа центнер хьажкIаш яхарга — 4,16 сахьат. хIаьта цхьа тонн силос Iалашъяра ши ди гаргга ха ийшай. КIезига рузкъа дIадахийтац совхозо управленчески аппарат лелаярга а. Дерригача алапех пхелагIа дола дакъа гарггадар цар дIаэц. Цхьаи дешаца аьлча дерригa къамаьл малагIча производства керттера декхар цун рентабельность лакхъярах латташ хиларах ладувгIараш дIакхетабара тIадерзадаь дир пропагандисто.

Из заняти вIаштIехьйоаккхача цхьадола кхоачамбоацараш а нийсделар. Берригa ладувгIараш тIаболаш дIайихьапзар из. хIаьта цхьаццабараш тIехь а баьлар. Цхьанне а хIама дIаяздацар.

Цу хьакъехьа шийца къамаьл дича пропагандиста аьлар:

— Тха школа ладувгIарашка эшаш дола литература кхоачамхиллал долаш да; моттигера даннеш царна йовзаш я, хIаьта шоашта ца ховри дага ца доагIари мичча хана хатта бухгалтере хьачубахка мара безац цар.

Ювцаш хинна тема пропагандисто хоадамболаш дIайовзийтар, ладувгIараштa, шеко йоацаш, шоай болх тоабара из пайдане а хургья.

У. РАМЗАНОВ.

МЕРЗА ДААРАШ — ДУКХАГIА

Арахеца продукци дукхагIа, дикагIа, дIалодар кIезигагIа долаш хулийтаргья яхача девизах къахьегаш ба Грозненски кондитерски фабрика болхлой пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера. Иштта къахьегача цар цхьаккха бутт дIабахийтац паччахьалкхен плани тIайийца социалистически декхараши тIеххоачаш ца деш. Товарни продукци арахецара итт бетта план 103,7 процент кхоачаш а еш, планал совгIа фабрика коллективо арахийцай 107 эзар сома маьха кондитерски изделеш. Продукци маьхала яккхара паччахьалкхен план а дикка тIеххоачаш а еш, заданел совгIа 47 эзар сома маьха мерза дааращ дехкад цо.

Планал совгIа продукцена реализаци ярах, бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера фабрика болхлоша паччахьалкхенна планагIа лаьрхIачул совгIа кходаьд 15 эзар сом. Из хул соахка укх хана цар кходаьчул 48 эзар сом дукхагIа.

Къаьстта дика къа а хьегаш укх шера нахаддаш социалистически яхье хьалхалатташ я Озиева Махьмала Марема кулгалдеча малхбоалехьара даьнна мерза дааpаш арахецача цеха коллективи Ротшная Лидия Федоровна керте латтача бисквитни цеха болхлойи.

О. ВАСИЛЕНКО,
Грозненски кондитерски фабрика планови отдела начальник.

Iилмахойи машинашъеририйи доттагIал

Керда продукци хаддаиза производстве юкъекхувлара мехка Iилман - тохкама институташца доттагIал леладеш я Октябрьски революце орден еннача «Красный молот» завода коллектив. Укх шера хьае лаьрхIад йиъ тайпара мехкдаьтта оборудовани.

Иштта, масала, «ТатНИИнефтемаш» яхача казански институто оттаьча технически проектах кийч а яь красномолотовцаша заказчика дIаяхьийтай маркхал хьабараи мехкдаьтта тIоанашка чуухийтача хих из дIатохараи лаьрхIа йола блочни установка. Цу установках кхетайца пайда эцаш хилча вIаштIехьдоал тIоанашкара мехкдаьтта дукхагIа хьадаккха. Завода коллективо шийна хьалхашка декхар оттадаьд вай мехкарча мехкдаьтта промыслашта лаьрхIа цу тайпара установкаш дукхагIа арахеца.

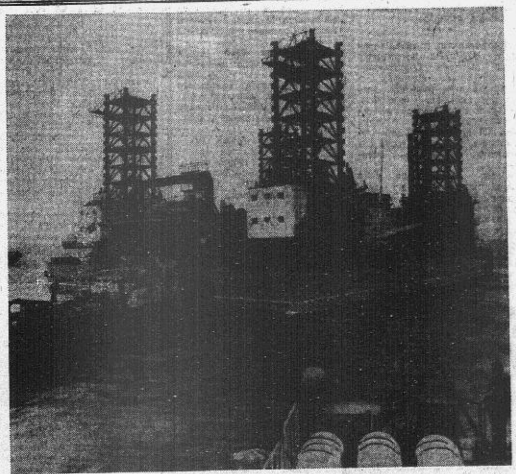
Мехкдаьтта машиностроене Московски Iилма - тохкама институто хьае лаьрхIад камерни электродаш дола «ЭРВ-16» яха вертикальни электроразделитель. Цох пайда эцаргба мехкдаьтта чакхдоахача предприятешка. Из производствана юкъейоалярах вIаштIехьадаргда къахьегама овсарле дикка лакхъе, бедал йокъаечарна балха хьалаш тоаде. «ЭРВ-16» яха электроразделитель хьаелга тIадиллад «Красный молот» завода машинашъерашта. Хьалхара образец хIанзехьа а хьаяь яьинай. Укх деношка из дIайохийтаргья заказчикага. Цига промышленни тохкам бергба цунна.

Ишта хIанз хьае йолаьйи порошока хьисаперча материалашта лаьрхIа йола «МС-900» яха механизированни склад. Цу тайпарча складага чIоагIа хьежаш ба мехкара буровикаш. Хоьш ма дий, порошока хьисапера материалаш хьаэцарен дIаяларен балхаш хIанзалца кулг-кара деш хиннилга. Механизированни складаш дуккха хьайича йиш хургья уж кхоачамбоацараш дIадаха. Хьаеш латт цу склада хьалхара образец.

Мехкдаьтта оборудоване кхы цхьаькха керда тайпа да электродегидратораш. Царех пайда эц мехкдаьттах тух хьакъоастадеча. ХIанз промышленни тохкам беш я уж.

Уж еррига конструкцеш Iилманеи техниканеи тIеххьара карагIдаьннараша дIа мадехха я. Тайп-тайпарча производствашка царех пайда эцаро торо хулийтаргья паччахьалкхен средстваш дукхагIа кхое, хьадоаккха мехкдаьттен гази цIенагIа хилийта, къахьегама овсарле лакхъе, балха хьалаш тоаде.

А. ГАДАБОРШЕВ.

Волга фордагIа дIаккхеттача деиз инкъ беш Азербайджана столице кхаьчай форда тIа гIолла лела «Бакы» яха буровой установка (сурта тIа). Из дIа-юха лелаш йола болата гIайре 60 метр кIоарга болча форда участкашкарча разведочни скважинашка ялх километр кIоарга буруш тоха «Красные баррикады» яхача астрахански завода карабелаша хьалъяь я.

«Бакы» — «Гипроморнефть» бакински института инженерашеи генеральни проектировщикаи болча севастопольски конструкторашеи, мехкарча кхыйолча проектни организацешкарча шоай коллегай новкъосталца хьаяь «Каспий» яхача серех йола хьалхара установка я. Баку кердача установка тIа опораши буровой вышкеи оттае а оборудованена обкатка е а еза.

В. ПАЩЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьинаре къахьег Ставропольски Доккха канал доаккхача «Ставропольстрой» ПМК-28 И. Е. Калашников керте латтача комплексни бригадо.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): В. Попов, П. Жуйков, И. Калашников, П. Селиверстов, В. Сумин, С. Книжек, В. Иванов.

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СИЙДОЛА БОЛХ

Укх шера шоаш тIайнца социалистически декхараш хIара бетта тIеххоачашдеш хьайоагIа Грозненски химически завода Саркисян Рубен Абрамовича кулгалдеча олифоварочни цеха коллектив. Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера итт бетта план завода кхыча цехашта юкъе эггара хьалхарчарца 103,7 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша.

Дийнахь а бус а цахаддаш болх беш я цеха аппаратура. Машинаша беча балхага хьожаш, царна гIулакх деш хIара сменагIа ши аппаратчик ва. Цехе кийчдеш дола олифа доаггIача тайпара дика хилийтара дукха гIулакх эш. Олифа хьадеш долча генарий даьтта, растворителий доакъош боаггIача боарамагIа ца хилча продукци воГIа хул. Укх тIеххьарча хана къаьстта дика хул арахеца олифа. Технологически режим тоаяр бахьан долаш шинхо шу хьалха 70 сахьата докъалуш хинна олифа хIанз 2—3 сахьата докъалу. Цеха ерригача коллективо тIатеIIа къахьегарах баьнна толам ба из.

Производственни декхараш массаза а тIеххоачашдарах 1969 шера коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи елар цеха болхлошта.

Уж толамаш доахача къаьстта белгалбаьнна итташ болхлой ба цига. Цар цIераш йоахача хана цеха кулгалхоша эггара хьалха хьоахаву Багдасарян Сергей Беглярович.

Цу цехе иттех шера болх беш ва пхелагIча, эггара лакхагIча разряда аппаратчик Багдасарян Сергей Беглярович.

Новкъосташа лоархIаш, кулгалхоша сий деш саг ва Сергей Беглярович. Цунах тамаш е езаш а яц. Массадолча хIаман тIехьа: производстве а общественни вахаре а шийгара масал гойташ, эшача гIулакха кийча волаш хьавоагIа из.

Аппаратчика говзал йизза караерзаяь, балхах дика кхеташ ва Сергей Беглярович. Ший балха опыт кхо па еш дIалу цо керда балха баьхкачарна. Цо Iомабаь аппаратчикий гIончаш Майорова Ольга, Леонидова Мария, хIанз цехе дикагIбола производственникаш лоархIаш ба.

ТIеххьарча хана чIоагIа хувцаеннай олифоварочни цех: дукккхача, хьалха кулг-кара деш хиннача халача балхашта механизаци яьй. Продукци а хьалхарчул дуккха дукхагIа арахец. дийнахьи буса 15 тонн олифа арахецаш хиннача хIанз 25 тонн олифа арахец.

Из толам боаккхача доккха дакъа лаьцад Сергей Бегляровича а. Массехк рацпредложени производствана юкъейихьай Багдасаряна.

Генарий даьтта чудолча геттара йоккхача цистерна чура бэрбадюраш яха оатхалаш хьа а яьха цIеньяь юха чуоттаеш кхо-диъ сахьат доаде дезар. Цу юкъа сеца латта безаш хулар цеха берригa болх. Багдасаряна кийчъяь рацпредложени балха юкъеяхьарах из болх 10—15 минута баь боаккх хIанз.

Производствана чIоагIа пайдане йола цхьаькха рацпредложени а балха юкъейихьай Сергей Беглярович болх беш волча цехе. Кийча продукця дIайохьийташ е олифа кийчдара эшаш йола бедал хьаэцаш цехера болх сеца латта безаш хулар. Из кхоачамбоацар дIадаккхара цеха гаьна йоацпаш коа тIа цхьаькха цхьа насос а оттаяь, цехера насосо турбашка гIолла дIаозаш дола олифа балха вIалла Iоткъам а боацаш дIадахьийта а, эша бедал хьаэца а вIаштIехьдоал хIанз.

Цу тайпара кхы а массехк рацпредложеней автор ва С. Б. Багдасарян.

Цехерча болхлошта юкъе а кхыча коллективашца а социалистически яхь вIаштIехьйоаккхаш доккха дакъа лоац Багдасаряна, социалистически яхьа юкъеувз къона болхлой. Къона веце а общественни вахара хьинаре дакъа лаца вIаштIехьдоал Сергей Бегляровича: Октябрьски района дружинник, цехкома член ва из. Цун хьаьнала къахьегам дуккхаза белгалбаьккхаб Сийлен грамоташца, ахчан премешца, завода дикагIболча производственникий портреташца цхьана хьалтеха доалл Сийлен доска тIа цун портрет а.

Л. АУШЕВА.

МАШАРЕ ДАХИЛГА — КЛАССОВИ МАШАР БАЦ

ХIанзара дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадалара керттера тенденци сенах латт аьлча, из латт, «шийлача тIемагара» кхохкам кIаьдбаргахьа, тIема конфронтацегара кхерамзле чIоагIъяргахьа, цхьана машаре гIулакхаш леладаргахьа гола тохарах. Нагахьа санна дукха ха йоацаш а тIехьа Малхбузене «машаре дахар» яха термин кхы къамаьл де а ца туташ юхатеттaш хиннаяле, хIанз цун социалистически паччахьалкхенаша капиталистическичарца еча соглашенешка гражданства бокъонаш яьнна ца Iеш, эггара керттердар а хиннад — машаре дахара принципаш шин система мехкашта юкъера гIулакхаш дегIауха реальни лард а хинна дIаотташ латт.

ГIулакхаш цу тайпара тоадаларгахьа ластар — дукккхача фактораша влияни ярах хьахиннараш. Социалистически мехкаш юкъе доацаш е цар хьашташта зе хургдолаш йола цхьаккха а, мел хинна а лоархIаме йола дуне дегIаахара проблема къоастае йиш йоацаш бола низ а хинна дIаэттай социализм, селлара боккха хиннаб цун экономически, политически, тIема низ.

Дунен халкъашта юкъера хьал унахцIена хилийтаран лерхIадаккхаран юкъе ондо дакъа лоац халкъаша лоаттабеча кортамукъален къовсамо, дегIадахьхача капиталистически мехкий болхлой класса оагIонгахьара монополешта тIа-тIа чIоагIагIа еча духьалено, дуккхача наьха демократически боламаш чIоагIлуш латтаро. Цу дерригача тоатолаша, цхьана вIашагIа а ветталуш, «шийлача тIема» чIоагIалоацаш Iоноах.

БIарга ца го йиш яц, кхетам болашагIеи хургдолчох дикагIа сакхувши болча капиталистически мехкашкарча политически деятелий, доалерча гIоазрий викалий укх массехк итташ шерашка чаккхъяьхача «шийлача тIема»политико малхбузехьарча державашта цхьаккха дика хIама ца даь хиларах тIа-тIа дукхагIа дог тешаш хилар а. ТIа-тIа къоастам болашагIеи хийцацагIеи увтта баьннаб уж социалистически паччахьалкхенаща цхьана гIулакхаш леладара наькъа тIа, шинна а оагIона гIойле йолаш болча наькъа тIа. Ца болабала оамал а боацаш болх бе болабелар укхаза В. И. Ленина а тIехьа бийца низ, хIаьта белгала аьлча: боахама вахара интернационализаци яр, къахьегам дунен халкъашта юкъе бекъага кIоаргдар. Iилмеи техникеи чIоагIа дегIаахар. ХIаьта керттердар сенах латт аьлча, из латт, дунен халкъашта юкъерча арене низий реальни соотношени тIа-тIа шаьрагIа гуш дунен социализмана пайдана йолча оагIорахьа дIанийслуш латташ хиларах.

Машаре дахар — из цхьан плацетера социалистически капиталистически мехкий цхьа моллагIдола вахар хинна Iац, царна юкъе тIемаш а доацаш дола. Цо лерхI лоархIамегIара дунен халкъашта юкъера проблемаш переговорий наькъаца къестаелга, вIаши гIойле йолаш дола экономически, торговли, Iилма-технически, культурни бувзамаш леладелга. Цу тайпара цхьана леладеча гIулакхашта хиланза даргдоацаш хьал — бокъонаш бокъонца цхьатара хулга, паччахьалкхенашта юкъе тешам хулга, вIаши чурча гIулакхашта юкъе ца гIертилга, ший мехка чурча вахара дешаш шийггара къестаде хIара халкъо бокъо хилар бакъдаь тIаэцилга, паччахьалкхен доазоний суверенитет, бIарччал йизза хьаллоаттаелга.

Дунен халкъашта юкъера климат тоаялар, машаре дахара принципаш тIа-тIа дукхагIа хьаллоацаш хилар Малхбузехьарча цхьаццабараша йоах, из шин идеологена юкъе тоам хилара коммунисташа классови къовсама тIера юхабовлара белгало я. Цхьабакъда коммунистех коммунисташ хургбацар, нагахьа санна цар из дича: уж массаза латта а лаьттаб, хIанз а латт пролетарийто буржуазеца лоаттабеча къовсама позицеш тIа. Цхьабакъда, марксизмо-ленинизмо цIаккха а харцдаьдац революционни къовсаме машаре формаш лелае торо хилар. Цу тайпарча къаьстача формаех цаI да машаре дахар а. Классови къовсама форма хиларах тарра машаре дахара башхало сенах латт аьлча, из латт, укхаза вIашдухьал латтараш кхычарех тийша хIама доацаш йола суверенна паччахьалкхенаш хиларах.

Машаре дахача хьалашка социализманеи коммунизманеи юкъе латтача къовсамо чулоац еррига сфераш: экономика, политика, идеологи. Капиталистически стройца лелаеча экономически яхье социализмо тIа-тIа дукхагIа кхайкаю ший совленаш, къахьегамхой хьашташ бахьан долаш Iалашъю общественни производство дегIакхувлара лакхагIа йола темпаш, шийгара гойтача масала низаца дерригача дунен хIара миллионаш бола къахьега нах тешабу социалистически ларда тIа общество эргаяккханза яр ца хиларах. Социализма мехкий экономика — из я низех тоаенеи ший боаррамагIа дегIаухен организм. Укх тIеххьарча ткъаь пхиъ шера промышленни производство дегIаахара темпашка диллача дегIадаьхкача капиталистически мехкел кхозза хIана даьннадац аьнна тIехдаьннад СЭВ-а членаш дола мехкаш.

Машаре дахача хьалашка дунен халкъашта юкъерча арене шин общественни системана юкъе ира политически къовсам латт. Советски Союза, ерригача Социалистически паччахьалкхений арахьара политика хила а хиннай, хIанз а я лерригIа чакхйоаха классови политика. Из керда общество хьакхоллар хиларах тарра болхлой класси берригача къахьегамхойи овлангарча хьашташкара хьайоагIаш я, из белгалйоал вай замалахьа баржаш латтачеи общественни вахара еррига оагIош чулоацачеи прогресса а реакци а, социализмаи империализмаи низий вIашдухьаларча къовсамца. Социализма мехкий арахьара политически никъ массане юкъара машар Iалашбара, социализмаи коммунизми хьалъе маьрша хьалаш вIаштIехьдахара тIаберзабаь ба. Марксистско-ленински партей кулгалца социалистически содружества дерригача мехкашка кхоллами Iалаьмате йоккхий планаш оттаьй, хIаьта уж, уж планаш, машара хьалашка мара кхоачашъе йиш йолаш а яц.

Советски Союзеи социалистически содружества кхыча мехкийи арахьара политика белгалйоал капиталистически мехкий болхлой классаца цо ший социальни кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсаме солидарность хиларца, халкъий кортамукъален къовсам хьаллацарца. Соахка октябре Москве хиннача машар безача низий Дерригдунен конгрессе ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьннад: «Дуне хувца гIерт халкъаш, хIаьта цар из хувцарг а да. ХIаьта Советски Союзах лаьца аьлча, из массаза а социальни прогрессагахьа хургья. «Революцена экспорт» яра духьала да вай. Цунца цхьана Советски Союза Коммунистически парте, вай правительства, дерригача советски халкъо гуччахьеи ши духь доацаши дIаккхайкаду доазол дехьарча мехкашка къовсам лоаттабеча, классага гIолларча шоай вежарашца солидарность хилар, кортамукъален, империализмана духьаларча боламашца солидарность хилар. ХIаьта из позици цхьана а тайпара духьала яц машар бахьан долаш, паччахьалкхенашта юкъе машаре цхьана гIулакхаш леладар духьа лоаттабеча къовсама».

Боккъалдар аьлча, классови-м капиталистически паччахьалкхений арахьара политика а яр, цу хьакъехьа хIама ца хьоахадар капиталистически дунен лидерашта дикагIа хета мара. Цхьабакъда алхха цхьа хаттар де мегаргдолаш дар: «Хьан гIулакха, малагIча класса гIулакха лелаеш я из политика, хьан хьашташ да цо хьаллоаттадераш? — буржуазни мехкий арахьарча политически наькъа тенденциозность, классови чулоацам бокъонца шаьра гуш хиннач ул тIехьагIа. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка империалистически паччахьалкхенаша хьаллоаттаду капиталистий класса хьашташ, монополешта совлен гIойлеи йолча тайпара. Буржуазни паччахьалкхений арахьара политика социализма позицеш мелъяра, социальни кортамукъале бахьан долаш болхлой классеи берригача къахьегамхошен лоаттабу революционни къовсам бужабара, къамий-кортамукъален къовсама болам юкъагIбаккхара тIаерзаяь я. МоллагIа а хабарий дохк гонахьа увттадеш империалистий арахьара политически акцеш къайлаяхьа гIерте а, цунга къайладохьалургдац цу тайпарча акцешта ларде доал деча класса хьашташ дадаш хилар.

Машаре дахача хьалашка классови хьаштий машар хургбоацилга, социализмаи капитализмаи классови вIашдухьале хургйолга къаьстта шаьра гучадувл ирача идеологически къовсаме. «Социализм гIемаца тIехьашка кхувсара» политика корта боацаш хиларах, Советски Союзаца низа меттала къамаьл дарах хIама хургдоацилгах шоаш тийшачул тIехьагIа, бокъонца идеяй тIом болабаьб цунна духьала антикоммунисташа. «Деидеологизаце» хьакъехьара. «идеологеш цхьана яхара» хьакъехьара къамаьлаш ийшад царна духах-денах ца кхетараш тувлабараи баьржача идеологически къовсаме котало яккхараи.

Социализмах гIертача хана моллагIча средствах пайда эц буржуазни пропагандистски машино, кхьметтел идеологически диверсеш а ца юташ, хIанз реакционна пресса оагIош тIа, малхбузехьарча радиош телевиденеи передачашка шерра кампани дIайолаьй Советски Союзерчеи кхыча социалистически мехкашкарчеи «сага бокъонашта» гоннахьа. Гуччахьа дувцача доацарашца цхьана эгIазал йола метIаьлеш а дуац цига. ХIаьта из долла хIама социализмо шийгахьа баькха низ мелбар, из бIехьар духьа деш да. Хоьш да, социализмо къахьегара, образованена, салаIара, къоналла материальни Iалашбаь хилара йола бокъо санна йола бокъонаш дIаккхайкаяь ца Iеш, реальнo Iалаш а яьй уж общества членашта, хабара а доацаш бокъонца Iалашдаьд паччахьалкхен гIулакхашта доаладара уж юкъеозилга — капитализмана къахьегамхошта Iалашъе ца могаш йола бокъонаш. Из хьоахадаш буржуазни пропагандо, цхьабакъда бIарччa лоамаш хьалъувгтаду СССР-е «творчества паргIато» ца хиларах шоашкара хьадага а лувцаш дувцарех, и. кх. дI.

Цхьабакъда бухсоццача кхаьчача бакъдар е сопаде а, е къайладаьха а, е харцахьданкха а йиш йолаш дац. Цо миччa бесса баьккха а шийна никъ боаккхаргба.

Идеяш бахьан долаш лоаттабеча къовсама, вешта аьлча тешамеи гуччахьеи лоаттабеча къовсама тIехьа ба советски нах. Уж дог тийша ба, цу къовсамера котало ший лоархIами эргалонаш еш, кхоллаcmаш деш бола низи исторически опытаца хьахьокхаш йолча марксистско-ленински идеологегахьа хургйолгах. Советски нахa хоадамболлаш юкъера йоах идеологически диверси. Идеяш нийса хилар хетараш вIаши нийсдарца, аргументаце низаца хьахьокх, вахарца, царш идеяш юстаркхувсаши хIаьта бокъонца яраш реальни бакъдарашца чIоагIъеши йолча общественно-исторически практикаца тохкаш да аьнна хет царна.

Дунен общественни шин системана исторически хьаьха да вIаши уллув яхилга. Иштта да объективни данза даргдоацар. Царна юкъе латта а латт, латтарг а ба идеяй къовсам, экономически, политически къовсам. Цигара котало гайпа е ганза социализмагахьа хургья.

Василий СТЕПАНОВ,
«Коммунист» яхача журнала редколлеге член.

(АПН).

ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОШТА

Араяьннай «Сельские зори» яхача зональни журнала аргIанара ноябрьски номер.

ИйслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера шоашта хьалхашка лаьтта декхараш толамца кхоачашдаьд Ростовски области «Гигант» совхоза кхаш леладераша. Ткъаь кхо эзар гектарах хIаране тIара 34 центнер чу а деча паччахьалкхенна 55620 тонн ялат дIаделар цар. социалистически декхарех 5620 тонн совгIа.

Цу толамга мишта кхаьчаб дувц журнала ноябрьски номера тIа кепатехача «Гиганта» ялат» яхача шоай статья тIа цу совхоза директора РСФСР Лакхехьарча Совета депутата, юртбоахама Iилмай кандидата Д Ангельевеи керттерча агрономa Н. Трофименкоси.

Дагестана, Нохч - ГIалгIай республикай кхаш леладераша боккха пайда лургболаш я Д. Ангельевеи Н. Трофименкоси ювца балха опыт. Цулухьа из статья теркам тIабохийташ еша тIаьхьех оаха кхаш леладераш.

Экономикаца бувзам бола дешаш Iомадерашта пайдане хургда СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи дешах йола Паччахьалкхен комитета вокккагIволча инспектора А. Никифоровеи экономически Iилмай кандидата Ю. Шумаковеи «Материальни безам совбоаккхилга дикагIа вIаштIехьдаккха» яха статья йийшача.

Кхаш леладерашта йийшача пайдане хургья «Хими — дика хьувкъама лард» яхача разделе «Таханара проблема» яха Белгородски области Прохоровски района юртбоахама управлене начальника А. Плахотина язъяь статья. Юртбоахама культура хьувкъам алсамбаккхара малагIча хана малагIча минеральни удобренех мишта пайда эца беза дувц автора.

Юрта боахама къахьегамхочун теркам тIаозаргболаш я «Доакъар цаI доллаше а йоакха продукци дукхагIа» корта а болаш йолча разделе кепатеха статьяш.

Комсех чхьагIар, сок, кхыйола продукци яьккхачул тIехьагIа йиса отходаш пайда ца эцаш дIаккхувсар. ХIанз царна хьайбаш кхоаб. Комсий отходех хьайбай боахаме мишта пайда эца беза дувц «Комсий отходаш — дика доакъар» яхача шоай статья тIа Дагестански НИИСХ-а биологеи физиологеи отдела заведующа, технически Iилмай кандидата Н. Унчиева, химикаша Л. Абдуллаевас, Л. Глишаевас.

«Сельские зори» яхача зональни журнала ноябрьски номера тIа, йийшача пайда лургболаш кхы а дукха статьяш а кепатеха.

С. ЧЕРВОННЫЙ.

Совгlаташ даькъала дувц ооха шун!

1944 шера 18 августа арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Лакхехьарча Совета Президиума цӀергӀа «Материнская слава» яха орденаши «Медаль материнства» яха медалаши еннай Нохч-ГӀалгӀай АССР-ерча дукха бераш долча ноаношта.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА

Ийс бер даьчеи хьалкхедаьчей ноаношта I степена «Материнская слава» яха орден:

Бекмурзиева Белала Iасапхана — Старопромысловски РОВД охрана болхлочоа.

Яндиева Симкай Хьавайна — цӀен нанна.

БархӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта II степена «Материнская слава» яха орден:

Дзариева Ахьмада Цаэша — цӀен нанна.

Мичулина Валентина Стефановнана — ДОСААФ областной комитета болхлочоа.

ВорхӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта III степена «Материнская слава» яха орден:

Берсанова Халита Аьсета — № 54 йолча школа болхлочоа.

Берсанова Абуязита Тамарена — бурув тохара балхаш деча Грозненски управлене болхлочоа.

Гадаборшева Микаила Лемкайна — цӀен нанна.

Джамулаева Тамарена — Грозненски производственно-товарни контора болхлочоа.

Магомадова Яхийна — «Старогрознефть» НГДУ ОРС-а болхлочоа.

Хашиева Курбана Хьавайна — цӀен нанна.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта I степена «Медаль материнства» яха медаль:

Ашаева Валентина Юсуповнана — цӀен нанна.

Костина Нелли Николаевнана — Грозненски радиотехнически завода болхлочоа.

Успажиева Забиат Сергеевнана — банно-прачечни треста болхлочоа.

Хатуева Хабира Аюповнана цӀен нанна.

Хучиева Маржана — цӀен нанна.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта II степена «Медаль материнства» яха медаль:

Акиева Маляка Хамидовнана — цӀен нанна.

Ибрагимова Зинаида Махмудовнана — цӀен нанна.

Сардалова Халисата — цӀен нанна.

Шамилева Тамара Ахмадовнана — цӀен нанна.

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА

Ийс бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта I степена «Материнская слава» яха орден:

Абубакарова Зурана — цӀен нанна.

Бацалгова Малихана — цӀен нанна.

Баматгереева Патуна — № 53 йолча юкъерча школа болхлочоа.

Гайтамирова Асмана — № 3 йолча сома-баьцалаарий совхоза болхлочоа.

Джамалдаева Тамара Якубовнана — цӀен нанна.

Лабазанова Сапурана — цӀен нанна.

Латырова Хьавайна — цӀен нанна.

Нихаева Алмата — № 504 йолча наькъа участка болхлочоа.

Устарханова Залуба Батыр-Шеховнана — цӀен нанна.

БархӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта II степена «Материнская слава» яха орден:

Абаева Режанта — цӀен нанна.

Айдамирова Маликана — цӀен нанна.

Арбиева Табарак Умаровнана — цӀен нанна.

Аткедиева Зайнана — цӀен нанна.

Бокова Жамалдина Тамарена — столовей, кафей, ресторанийн треста № 3 йолча кафе болхлочоа.

Гайтукиева Айна Илязовнана — цӀен нанна.

Меживова Зарана — цӀен нанна.

Исраилова Буку Абуевнана — Октябрьски РВД ведомственни йоацача охрана отдела болхлочоа.

Эльмурзаева Зурана — цӀен нанна.

Чучаева Iайшета — цӀен нанна.

ВорхӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта III степена «Материнская слава» яха орден:

Арсалиева Малика Муридовнана — СССР 50 шера цӀерагӀча химкомбината болхлочоа.

Амагова Хама Ажгировнана — горпищеторга № 50 йолча тика болхлочоа.

Адаева Патука — цӀен нанна.

Барзанукаева Светлана Авдаевнана — Нохч-ГӀалгӀай университета болхлочоа.

Газиева Тутуна — № 53 йолча юкъерча школа болхлочоа.

Дезиева Дашубика Цендаевнана — цӀен нанна.

Мукаева Медена — цӀен нанна.

Сампиева Аьсета — цӀен нанна.

Сапралова Балисата — рынкай управлене контролера.

Салгириева Хадишат Магомедовнана — цӀен нанна.

Тарамова Нина Рахимовнана — рынкай управлене болхлочоа.

Хамзатова Асмарта — СССР 50 шера цӀерагӀча Грозненски химкомбината болхлочоа.

Эльдербиева Яха Абдулмуслимовнана — цӀен нанна.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта I степена «Медаль материнства» яха медаль:

Адиева Лалу Харсновнана — цӀен нанна.

Айдаева Коку Бакнаевнана — город тоаеча комбината болхлочоа.

Ахмадова Эсет Шамсудиновнана — № 3 йолча сома-комарий совхоза болхлочоа.

Ахмадова ТӀауса — цӀен нанна.

Аюбова Кемсана — цӀен нанна.

Дудаева Асма Хамидовнана — цӀен нанна.

Джаватханова Тамарена — цӀен нанна.

Есиева Халипата — Грозненски дулха комбината болхлочоа.

Исрапилова Сапихат Изиевнана — бахача наха гӀулакх деча бюро болхлочоа.

Магомадова Маликата — № 53 йолча юкъерча школа болхлочоа.

Мутаева Марха Долхадовнана — цӀен нанна.

Нурмагомадова Петимат Алиевнана — цӀен нанна.

Хаджиева Асма Марзабековнана — цӀен нанна.

Эльмурзаева Тумиша Махмудовнана — цӀен нанна.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта II степена «Медаль материнства» яха медаль:

Азиева Батуму Абукаровнана — цӀен нанна.

Батаева Заман Заурбековнана — цӀен нанна.

Букаева Хава Газаповнана цӀен нанна.

Дахкильгова Хьамзата Лидайна — столовей, кафей, ресторанийн треста «Чайка» яхача ресторана болхлочоа.

Дараева Байсари Асхабовнана — Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене ЖКК болхлочоа.

Евлоева Ахьмада Маликхана — цӀен нанна.

Исаева Тайбата — Грозненски химкомбината болхлочоа.

Межиева Руман Дашеевнана — цӀен нанна.

Сиврас Алла Михайловнана № 39 йолча детяслей болхлочоа.

Напанова Махьмада Яхийна — № 3 йолча сома-баьцадарий совхоза болхлочоа.

Эльсункаева Тамара Хамидовнана — цӀен нанна.

ДИКА ХИННАЙ СВЕКЛА

Назрановски района «Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча отделене чуийца яьннай шекара свекла. Дика къахьийтад пятилетка къоастамбеча шера Гаракоев Мусхьажас кулгалдеча звено шекара свекла лелаераша.

Шоаш тӀаийца социалистически декхараш тӀехкхоачашдеш Iалаьмате дика шекара свекла кхеьй звенос.

Звено коллективо гӀулакх деш хиннача 54 гектара тӀара чу а ийца Нохч-ГӀалгӀай шекар доаккхача заводе дӀаяхьийтай 1640 тонн шекара свекла.

Шоззза гаргга тӀехкхоачашъяьй цар план.

Отделене цхьаболча гектаринкаша шиъ совгӀа, кхоъ план яьй. Массарел тӀех хьокхамаш да Халухаева Зулпай. Ше лелаяьча цхьан гектара тӀара 550 центнер шекара свекла яьккхай цо. Килоева Зайдата цхьан гектара тӀара 520 центнер шекара свекла яьккхай.

Н. СМИРНОВ.

ИйслагӀча пятилетка шерашка хьалъяьяьнна а хьалъеш латташ а дукха гӀишлош я город Назране. ХӀанз цига хьалъеш латтача гӀишлошта юкъе лоархӀамегӀарчарех цаI я 600 моттиг йола культура ЦIа.

Ийнкха, балхаш дара чӀоагӀа аьттув болаш ди дар тхо цига нийсденнар. Цхьабакъда пенаш дотташ воаллаш Албогачиев Iумара кулгалдеча комплексни бригадера 10—15 саг мара вац цига къахьегаш. Укхаза хила беза болхлой мелла-6 аьнна даьча хаттара жоп а луш цу гӀишлошъеча участка прораба Льянов Уматгире аьлар, нагахьа санна кхоачамболлаш гӀишлон материалаш хилча шовзткъеи иттех саг ва, аьнна. Культура ЦIа хьалдечара гӀулакх дӀатеххачи гучадаьлар цига болча гӀишлонхошта бе болх а ца хилар. Октябрь беттагара дӀайиккхача аханарча гӀишлон балхаш дара эггара аьттув болча бетташка юкъера лаьрхӀача 35—40 процент балха ха зехьа йоаьй оаха яхаш чӀоагӀа летгкъ бригадера гӀишлонхой, дика гӀишлонхо хиларах цӀи хеза вола бригада бригадир Албогачиев Iумар, участка прораб Льянов Уматгири. ГӀишлонхой болх эсала леларa керттера бахьан да культура ЦIа хьалдеча эшаш йола гӀишлон материалаш, цу даькъе хьу, гӀум, щебень, маркхал, кхыйола материалаш ханнахьа Iалаш ца яр.

ЦIЕНХАШТТА ТОАБЕ БЕЗА БОЛХ

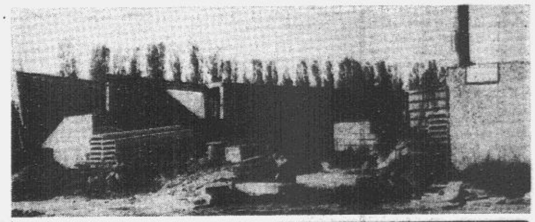
Наьсархоша хьалдаьдаларга хьежаш сатувса культура ЦIа хьаллоладаь сонеи сопен дагадагӀац яхаш дувц цига къахьегаш болча гӀишлонхоша. ИйслагӀа пятилетка йола а чалехьа площадка кийч а яь ларда йолла йолайир укх цӀеп,—йоах бригада бригадира Албогачиева. — ХӀаьта цӀеп пенаш хьалдотта доладир пятилетка хьалхарча шера яхаш дувц цо дӀахо. ТӀаийцача социалистически декхарех пятилетка тӀеххьарча шера хьалдаь а даьккха эксплуатаце дӀадала дезаш да культура ЦIа. ХӀанз санна мара цигара гӀишлон балхаш дӀа ца долхе из хьалдаьдаларга дуккхача шерашка хьежа безаргба наьсархой.

Тхо цига нийсденнача динахьа шийна кхы бе болх ца хиларах делкъел тӀехьагӀа ши сахьат доаллашехьа цӀавахар цига болх беш йолча шин кранах цхьанне тӀа болх беш вола крановщик. ХӀаьта шоллагӀйолча крана тӀара краноаццана Савчук Тамара а де хӀама доацаш ягӀа. Нагахьа санна кхоачамхиллал болхлой, эша материалаш цига хилча хьабе болх хургбар царна. Къулбехьен оагӀорахьара культура ЦIеп пенаш хьалдоттача башенни кран эш яхаш гӀишлонхой леткъа дукха ха я. Цхьабакъда, цу гӀулакхага хьежа, цу даькъе оарцагӀбаьнна деш хӀама дац «Чечингсельстрой» треста Назранерча ПМК-432 кулгалхоша, специалисташа. Из бахьан долаш чӀоагӀа хало тӀаэттай бригадерча гӀишлонхошта. Цига эшаш йола лесаш оттаяра пений лакхала аьшка гӀоврех вӀашагӀъехка клеткаш латт, цхьабакъда гӀишлонхой тӀалаттаргбола тархеш яра эша хьун материалаш яц. Цудухьа цу гӀовраштa тӀагӀолла оалхазараш санна урагӀа ухаш пхиъ-ах метр лакха пенаш дотташ боахкача каменщикашка гӀишлон материалаш хьалтелаш ба цхьабола гӀишлонхой. Укхаза кхерамзлен техника телхаю гӀишлонхоша кхы шоай де хӀама ца хиларах. Ца хоаш а ког Iоэккхе иштта лакхвчара шийн бера гӀишлон материалаш а тӀехьа чува а моллагӀволча гӀишлонхочоа хатар хила а тарлу. Из санна дола гӀулакх ца нийсдалийтара сихха оарцагӀбала декхарийла ба ПМК-432 кулгалхой, партийнии профсоюзнии организацеш.

Культура ЦIа хьалдеча тхо балха дахкалца йолча хана, аьлча кхыйола гӀишлош хьалъеча тхо долча хана хьинаре къахьегаш башха-дика толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна яр тха комплексни бригада, яхаш дувц бригадерча гӀишлонхоша. къахьегама ветеранаша Торшхоева Дебхана, Камурзоева Папас, кхычар. Материальни Iалашо яра болх укхаза чӀоагӀа во лелаш хиларах хьалха дӀаяхача хана юкъера лаьрхӀача хӀаране нийдеш хиннача 150—180 сома алапена меттел хӀанз хӀаране нийдеш дар 70—90 сом мара дац. Цудухьа балхара дӀа а бувлаш бригадера дӀаух дукха гӀишлонхой. Укх шера май беттa денз цигара дӀа а ваьнна кхычахьа шоашта аьттув болча балхашта балха вахав 17 гӀишлонхо. Из а балха тӀа чӀоагӀа Iаткъаш гӀулакх да. Уж лакхе дийца кхоачамбоацараш нийсдаларах культура ЦIа хьалдеча шера пайда эца безаш пачхалхьалкхецо хьахийцача 300 эзар сомах, гӀишлон балхаш дара эггара аьттув болча дӀададахача беттaшка пайда ийцар 140 эзар совгӀа сом мара дац. Пачхалхьалкхен декхар тӀа ца дитара укх юхебисача шин бетта пайда эца безаш юхедисар 160 эзар гаргга сом да. Цу гӀулакха тӀаерзае еза гӀишлонхоша еррига шоай торопаши резерваши.

ГӀишлонхой болх ритмично дӀа ца бохийташ, цар балха тӀа чӀоагӀа Iаткъаш гӀулакх да Назранерча кирпишкаш еча заводера хьакхухьийта дукхагӀйола кирпишк брак йолаш хилар. Культура ЦIеп гонахьа доккхий бӀарчча гувнаш латт дӀаяхийта пайдана йоацача ехача кирпишкий. Цунца, иштта лакхе дийцача кхоачамбоацарашца дувзаленна дуккха дукхагӀа хул гӀишло хьалъеча дӀалодар. Из санна брак йола кирпишк хьакхухьийтача кирпишкаш еча завода кулгалхошта а бе боагӀа бехк а беш царгара доагӀар хьадеха деза.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТӀА: хьалдеш латта культура ЦIа.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ КХОАЧАМБАЦ

Укх шера дӀаяха кхоъ квартал дика чакхъяьккхай Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераша. План 690 тонн йолча паччахьалкхенга 691 тонн шура ехкай. ХӀаьта иштта ши тонн гаргга дукхагӀа дохкаш ханал хьалха кхоачашъяьй дулх доккхара план. Из дика да.

Цхьабакъда, из дац вай дуаццаргдар. Теркам тӀаозаш да хьайбаш Iангардаха кийчо па яр, фермашкарча механизмех лерттӀа пайда ца эцар, зоотехнически бокъонаш телхаяр. Боккхача лоархӀамера гӀулакх да хӀанз хьайбаш чусовцадаьча хана деттача доахана продуктивность лох ца ялийтар.

Фермера гӀулакхаш цӀенхаштта уйла е езаш да. Ер шоллагӀа шу да совхоза инженерии службас шура дӀаухийта провод болх бе ца йолайолийташ латта. Механически доахан деттаргдола аппараташ боахаме йолаш я, уж караерзаергйола доаркаш ба. Хьайбаш леладераштa дагадоалла из дика гӀулакх кхоачашде совхоза инженера нов. Кальницкена новкъа дар фуд-хьогӀ? Цунна дала жоп дац цун.

Да веларгволаш сурт дацар ферма коа тхона бӀаргадайнар. ДӀа-хьа мел хьежача кхох хинна гувнаш латтар. ЛерттӀа пайда эцац доакъарах. Ниййха дӀа ца кхоачаш доахан чулехкача бежа карташкен базашта юхеи Iонха силос уллар. Малав цунна бехктокхаме? Керттера зоотехник, бригадир, фуражир. Из гӀулакх тоадара царех цхьаще а хӀама даь дац. ХӀаьта укхаза-м доакъар совдаьнна хӀама мичад. Из планал кӀезигагӀа кийчдаьд. Цудухьа, кхомбеш, ца доацийташ дӀаахийта дезаш а да.

Къахьегама дисциплина а дика вӀаштӀехьъяьккхаяц ферме. Нагахьа санна сайрийна ханнахьа боагӀе а Iуйрийна доахан детта тӀехьабус цхьабола доаркаш. Пхи сахьат даьлча детта деза доахан ялх сахьат даьлча мара деттац. Доаркаша яхачох цун бахьан уж ханнахьа машинаца балха дӀа ца кхувлар да. Колхоза правлене цӀенхаштта терко а ярь вӀаштӀехьдаккха деза доаркаш машинаца ханнахьа балха кхувлилга.

Хьожача хана тхона гучадаьлар зоотехнически бокъонаш телхаелга. Ферме дӀайха хий дац. Цудухьа электроплита тӀа дӀоахле дезаш хул из. ВӀалла ла мегаргдоаца гӀулакх да укхаза: дӀайхача хин цхьа ведар 140—150 Iатта тоъ. Из санитарни нормаш телхаелга да. Цхьаболча доаркаша ведар чура Iочуйотта шура лигтац. Хьагуча суртах лелаянза яргйоацача санитарни бокъонех занятеш ца ю дукха ха хила еза. Уж а миштa ювцаргья дукхагӀбола доаркаш тӀадувха спецбарзкъаш доацаш хилча.

Бригадира А. С. Солтахмадова яхачех складера хьамзаздаьд уж, цхьабакъда, хьаэцанза да.

Белгалдаккха деза, Iуйрийна деттале доахан ца кхоабилга.

Цу деррига кхоачамбоацараша дийнахьеи буси йоаккха шура кӀезигъю, хьайбай продуктивность лохъю.

ХӀанз ферме дийнахьеи буси цхьан Iатто 5—6 килограмм мара шура лац. ХӀаьта хьоанал 3,2—3,3 процент мара яц. Шурий центнер яккхарга дӀадедар плановичул лаьккхагӀа да — 26 сом.

ЛерттӀа вӀаштӀехьъяьккхаяц ферме доаркашта, скотникашта юкъера социалистически яхь. Иштта, масала, нагахьа санна хӀара доаркана, скотника юкъе яхь лелаяра договораш оттадаь дале, коллективни, дараш дац. Гойтара агитаци яц.

Уж деррига кхоачамбоацараш тӀехьа ца а тетташ лоадача хана дӀадаха деза. Из па дойя шера план кхоачашъяра а хьайбай продукци яккхарга дӀадодачоа а Iаткъаргда из.

К. ИСАЕВ,
КПСС Грозненски парткабинета заведующи,
К. САИДОВ,
Грозненски района санэпидстанце керттера лор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СОВЕТСКИ КОСМИЧЕСКИ ВЫСТАВКА

Укх денношка город Бангалоре, Инде космически тохкамий центре, хьелларгья «СССР-е космос тахкар» яха выставка. Дагадохийтаргда вай, космоса пионер Юрий Гагарин 1961 шера 12 апреле шийн исторически наькъа а ваха цӀавеначул тӀехьагӀа ваха хиннача эггара хьалхарча мехкех цаI Инди хинна хилар. 1961 шера октябре Делеи кхыча городашкеи хиннача митингашка ше къамаьл деш цо дийцар дукха за ялалехьа Советски Союзаген Индеген космически аре машара гӀулакхашта карлерзаеча цхьана къахьега йиш хургхиларах. Гагарина дагадаьллар тахан кхоачаш хинад. Тхумберча полигонера советски метеорологически ракеташ сигалъяхийтарца дӀадоладелла цхьана леладу советско-индийски космически гӀулакхаш шин мехка Iилмахоша. Инде хьаянь эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник сигалъяхийта кийчъеш цхьана болх барга кхоачаш шерденнад.

Цудухьа цхьана леладеча советско-индийски космически гӀулакхий цхьа дакъа хурга советски космически выставках. Бангалорерча выставке хьажа баьхкарашка йиш хургья эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник меттел, дукхха моттигаш чуйола «Союз» яха хӀанзара космически кема а, «Салют» яха орбитальни станци а, хӀаьта иштта «Космос» яхача серех йола спутникаш а бӀаргаго. Хьажа баьхкараштa йовзаргья цӀи хеза «Лунохода», бӀаргагургья Маьлха система вож планеташ — Венерей Марси — Iомаю космически станцеш. Цу еррига космически аппаратий макеташ бӀаргагургья выставке баьхкараштa.

Сергей АСТАФЬЕВ,
АПН корреспондент.

Сенах язду дунен газеташа

Доазол дехьарча мехкий кепайоазоно белгалдоах Советски Союзе енача Шри Ланка Республика Премьер-Министра, оборона министра, Шри Ланка Республика кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра Сиримаво Р. Д. Бандаранаике официальни визитах дола хоамаш. Газеташа белгалдоах шин мехка юкъера гӀулакхаш дика дегIаухаш хилар, царна юкъе дӀахо а тайп-тайпарча доакъошка цхьана гӀулакхаш леладара дика перспективаш хиларах язду.

Варшавски тегерански прессо хоам бу Иране гӀоргволча ПНР Министрий Совета Председателя П. Ярошевича визитах. Польско-иранск юкъмоттиг дегIаяр, белгалдоаккх «Глос працы» яхача варшавски газето, шинна а мехка хьашташтa ма хеттара да, цо повкъостал ду дунен халкъашта юкъерча гӀулакхашка кхохкам кӀаьдбара политика толамбалара, тайп-тайпара социально-экономически системаш йолча паччахьалкхенаша цхьана леладу гӀулакхаш шердара.

Малхбузеневропейски кепайоазоно «Юкъарча рынка» членаш долча мехкий кхыча мехкашцарча гӀулакхий министрий брюссельски совещанеца дувзаденна доаших цу группировкера хьал. Обозревателаша хьахьокх, совещане дакъа лоацараштa юкъе дукхача дешашта, цу даькъе паччахьалкхенаштеи правительстваштеи керте лаьттараш «ийсне» доазонел чухьа вӀашагӀкхета лаьрхӀа хиларах долча деша барт цӀенхаштта ийгӀа хилар. «Таймс» яхача лондонски газето дувцачох, «паччахьалкхенашта керте латтараш вӀашагӀкхетарга бода нийк повкъарленех бизза ба». «Файнэншнл таймсо» яхачох, гулъелерхӀача паччахьалкхенаштa керте латтарий совещане лерхӀачун хьахьехьа барт вӀаштӀехьбалара хӀанз а гаьна ба «Юкъарча рынка» членаш. Французски «Котидьен де Пари» яхача газето «цхьакха догдоахийла йоацаш» да йоах Брюсселе вӀашагӀкхетар, хӀаьта «Эко» яхача газето язду: «Шоай барт тоабе мегадац «ийсне» кхыча мехкашцарча гӀулакхий министрашта».

Латински Америка мехкий кепайоазоно терках тӀабохийт Кубана оттаяь блокада дӀаяккхарах дола дош дувцача американски паччахьалкхений Организаце членаш долча мехкий кхыча мехкашцарча гӀулакхий министрий совещанена. Дукхача мехкаша белгалдоаккх итт шу хьалхагӀа вӀашагӀкхийттача Штаташа Кубайна духьала оттаяь санкцеш дӀаяхара хьакъехьара решени ОАГ-е тӀаэцилга юкъагӀдаккха гӀерташ, латиноамерикански халкъашта ца ловшшехьа а, цхьадолча мехкаша — ОАГ членаша шоай хур деш хилар.

«Нью-Йорк таймсон» кхыча американски газетаиен чӀоагӀа сатем байна язду США дӀайолзеннача шахтерий забастовках. Израильски фунта девальваци ярахи Израила правительства саггота чакхдаькача кхыча экономически гӀулакхехи Тель-Авиво чакхбоахача авантюристически арахьарча политически наькъах хьахинна хӀамаш лоархӀ доазол дехьарча прессо. (ТАСС).

Стачка герзаца

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-а корр. Н. Сетунске хоам бу:

Дуккха нах стачкаш а еш гӀувттарца жоп лу американски къахьегамхоша монополеши мехка довл ду гӀозарашии экономически халоний деррига дукъ дуккхача наха качдолла гӀертара.

Малхбузехьара Вирджинияи Огайон яхача штаташкарча 2.000 совгӀача американски горнякаша балха арабовла тигадац. США кӀора промышленносте массане юкъарча стачкага ялар кхерам тӀатувсаш йола забастовка йолаяьй.

Селхан ха чакхъяьннай горнякий вӀашагӀкхийттача профсоюзаи кӀора компанештеи юкъе кхаь шера даь хиннача коллективни договора. Укх массехк кӀирагӀа Вашингтоне профсоюзаи шахтай даьштеи юкъе еш латтача переговорашка барт вӀаштӀехьбаккха мегадац оагӀонашта. Кердача коллективни договора юкъе кӀора промышленностерча кхерамзлей техникай къахьегам лоравбарей хьал овлангара деиз тоаделга, алапи лакхделга, пенсеши ханна болх бе ца могаш висарах тела ахчеи Iоттахилга оттадеш йола положенеш язъяйта гӀерт шахтераш.

Массане юкъара забастовка яр кхераш, ха чакхъяьнначул тӀехьагӀа болх белга къахьегамхошта качделлад дуккхача кӀора корпорацеша, йолаш йола кӀора запасаш цу наькъаца алсамъяхеи стачка йолча юкъагӀа кийча резерв хилийтеи датахьа. Цхьабакъда, монополисташа дагалаьцар кхета а даь, забойшка IокӀалбовла тигадац дуккхача шахташкарча горнякаша.

ДРВ экономически дегIаяра раши соми баккхара торонех планашта юкъе керттера ярех моттиг дӀалоац юрта боахам дегIабоалабарои цунна интенсификаци яроа. Къаьстта теркам тӀабохийт дукха доакъош дола боахам вӀашагӀболлара, дуга лeладаь ца Iеш баьцадаараши соми баккхара торонех дукхагӀа пайда эца гӀерташ а.

СУРТА ТӀА: Шоила яхача провинцерча госхозе кхораш чуэцаш ба. Гектара тӀара йиъ тоннага кхоачаш соммий хвувкъам чубахь укхаза.

ВИА—ТАСС сурт.

Бухаресте тӀаэцар

БУХАРЕСТ, 13 ноябрь. (ТАСС). Тахан РКП ЦК исполкома члена, РКП ЦК секретара, СРР культуран социалистически кхетам бaларeи дешашта йолча Совета председатела Д. Попеску тӀаийцар СССР культура министра заместитель Н. И. Мохов керте латта советски делегаци. Делегаци Румыне енай Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце 57 шу дизара хетадаьча Деношца дувзаденна.

Беседа йолча хана дийцар Румыненеи Советски Союзаи юкъера культурни бувзамаш дӀахо дегIадоаладара дешаш. Д. Попеску чӀоагӀа мах бир Румынерча советски культура Деноий.

«ХЕТАЧУЛ БОККХАГӀА БА ТӀАБОАГӀА БАЛА...»

Малхбузен экономикагара хьал дага а долаш, ше дешачарга иштта хоам бу ондачен бег тохара тӀера долчеи «Экономист» яхача кӀиранна цкъаза арадувлача газето — Англе доалерча гӀозарий органо.

«Экономисто» беш бола хоам совдар дувцаши ханал хьалхен бац. США, масала, къахьегама министерства эггара тӀехьагӀа даьча хоамех цхьаннега хьежача, 440 эзар саг балхах вальнав алхха цхьан сентябрь бетта. Таханарча дийнахьа цхьадолча даькъе мара е вӀалла а хьабе болх боацараш ийс миллионага дӀакхаьчаб, хӀаьта уж беррига болх беча нахах ялх процент хӀана хилац аьнна хул. Производство лаьгӀъяларца цхьана сихха лакхлу Малхбузене «общества эггара кертера моастагӀа» аьле цӀи йоаккхаш йола инфляци. Экономисташа яхачох, ткъаь итталгӀча, шерашка массе метте хинна кризис морг дола хьал отташ латт. «Укх шера вайна тӀакхолладеннад хӀанзарча историе йоккхагӀйолча катастрофех цхьаьне IиндагӀа», —доккха са доах «Нью-Йорк таймс мэгэзино», экономиста Джон Кейса 1930 шера аьшa дешаш юха керда а доахаш.

Американски пропагандо хӀанз а «мехкдаьтта хьовзамашца» дувз къамаш экономикагара кризисни хьал. «Нью-Йорк таймсо» иштта яз а ду из: Малхбузене дӀакхестача инфляце бахьан — мехкашаэкспортераша оттабаь мехкдаьтта мах лакха хилар. Из лакхбаро, хьакхайкаду газето, «дунен экономически поорядок толхаю, дипрессеген политически хьовзамашкеи вуг. Цу хана «Нью-Йорк таймсо» хьоахадац, кхы мел дараш дӀадаьлча а, Iалаьмате лоархӀаме ши гӀулакх. Цкъа-дале, экономически бедалца шортта Iалашъяь хилар бахьан долаш США-ца малхбузехьарча кхыча мехкаштачул кӀезигагӀа хӀама кхийттай «мехкдаьтта кризисагара». ХӀаьта шозлагӀа-дале, доагора кризис, ховш мадарра, шоашккара хьалсовсаяьяр цунах доккхий пайдаш деча американски дунен халкъашта юкъерчеи мехкдаьтта концерншаша. Алхха американски пхе компание пайдаш 6,2 миллиард хилар 1973 шера. ХӀаьта укх шера хьалхарча квартале 1973 шера цу ханаца нийсдича цкъаи ахаззеи-шозза дукхагӀа хилар уж.

Дукха ха йоацаш экономика дешашта хиннача къамаш конференце цу даькъе американски керттерча специалисташа белгалдоахар экономически халонаши пар бахьанаша массе оагӀорахьара маIап долаш хилар, тӀайоагӀача кризиса — инфляце белгалонаш тӀа-тӀа шаьрагӀа гучаювлаш хиларах, производство лаьгӀлуш латтарах, беттагара бутт массаза боал хьабе болх боапараш дукхагӀа хулаш хиларах, маьхаш лакхлуш хилар бахьан долаш бахача наьха товараш ийдара низ эшалуш хиларах дузцар цар. Алхха укх тӀеххьарча итт бетта а ма лакхденнадий США хӀамай маьхаш: даьттана — 53,7 процент, нахчана — 41, хӀаьга шекара — 127 процент. США юрта боахама министерства согражданаш «гӀадбигаб», шу чакхдоалаш продовольстви кхы а пхи процент езлургья аьнна хьа а кхайкадаь.

Укх тӀеххьарча беттанка цкъа вӀашагӀкхийтта Iийнабац ЕЭС-а мехкий министраш, вӀаши дага а баьнна экономикерча инфляценеи кхыча кризисни хьалашцеи лоаттабеча къовсама методаш кийчъяр. БӀаргча юкъара цхьа платформа белгалъяр догдоахаш. Цхьабакъда, хургдац аьнна хийттача тайпара, цар лийрхӀар хӀама ца хулаш дисар. Цхьа бахьан доацаш дац, ЕЭС-а юкъедолха мехкаш хӀарабар ши-шийн наькъаца экономически халача хьала кӀалхардовла гӀерташ хилар, дукхагӀча хана сообществага гӀолларча партнерий чотах. Масала, Итале «Юкъарча рынко» деча «ловзарий правилаш» юстара а кхайса, дикка доазош оттадаьд арахьара тӀакхухьача юртбоахама продукташта. Сихха цо даьр морг дир Дане а. Экономе чӀоагӀа режим оттаеш я Франци. Укхаза, Англе а Итале а санна, океанал дехьара Европейски континенте сехьа кхоссаенна инфляци къаьсттача низаца михьаръяьннай. Ер шу дӀадоладеннача юххье продовольстве маьхаш 12—13 процент лакхделар. Уж хӀанз а тӀехьа IотӀадетталуш латт.

Промышленность чӀоагӀа дегIаенача Малхбузен капиталистически мехкашка ВӀашагӀкхийттача Штаташта тӀеххьа чӀоагӀа лаьгӀдала доладеннад индустре лоархӀамегӀара доакъош. Дикка кӀезигъеш я ФРГ-е арахеца автомобилаш. ТӀом чакхбаьннача тӀехьагӀара деррига шераш хьайийнача эггара дукхагӀа лаьгӀеннай Англе болат лоаладу промышленность. Японе алхха аккхарча кхаь бетта хӀалак а хинна дӀакъайлай кагийн юкъереи кхо эзар предприяти. Производство кӀезигъяр бахьан долаш Малхбузен Европе хьабе болх боацараш дукхагӀа хулаш латт. Масала, Итале хӀана цаIи ахи миллион хӀана бац аьнна ба хьабе болх боацараш, хӀаьта, гӀайгӀа кхаьчача экономисташта хетачох, хӀама тоалург ма дий аьнна догдаха хӀама а дац.

Къамий экономикашкара хала хьал кхы тӀа а халча отт паччахьалкхенаша юхалург ийдеча ахчан чотах юхаметтэуттаеш йолча Iалаьмате йоккхийча бюджетни дефициташка кховчавеш долча сихдаь герз хьадаро. Укх финансови шера тӀема гӀулакхашта США бюджетера хьожадаь ахча укх тӀеххьарча шерашка хьежадаьчунца нийсдича эггара дукхагӀа хиннад — 87 миллиард доллар. Цунах онда дакъа тӀех пайдай хьисапе тӀема-промышленни комплекса сейфашка гӀоргда.

Шеко йоацаш, хьал тоадала йиш йолаш дар, нагахьа санна Советски Союз инициатор а йолаш йола герз дӀадаккхара процесс дӀайолалоре а хӀаьта иштта цо енича предложенега хьежжа тӀема бюджеташ итт процент кӀезигйоре а. Цхьабакъда тӀема-промышленни комплексаца дувзаденна долча белгаларча гӀозараша шоашта ховшшехьа а духьаленаш увттаю уж Iалаьмате лоархӀаме предложенеш чакхъяхара.

Инфляци, производство кӀезигъяр, хьабе болх боаца нах дукха хилар — уж деррига хӀамаш беза мухь а хиле къахьегача наьха белажаш тӀа буж. Цу хӀамашта жоп луча кепара кхы тӀа а чӀоагӀлу болхлой класса къовсам, шерлу забастовочни болам. Пхе шера —1965 шерагара 1969 шерага кхаччалца — дегIадаьхкача капиталистически мехкашка забастовкашка дакъа лаьцар 164 миллион саго. ХӀаьта укх тӀеххьарча пхе шера забастовкаш яьраш 200 миллион сагага дӀакхаьчаб.

Кердача йоккхийча халонашта хьалхашка латт капиталистически дуне.

Н. СТРЕЛЬЦОВА.
(АПН).

«СЕРДАЛО»
3-гӀа оагӀ., 16 ноябрь, 1974 шу.

ІАЛАМ—САГА РУЗКЪА

БЕРКАТЕ ХЬАЙБАШ

1971 шера вай республике мехкал ца хулаш яхаргйий хьажа якаш йоалайир. Цу хана денз зеденнараша къаьгга хьахьокх цар вай Іалама хьалаш дика ловш а мехкал ца хулаш уж ебаш а хилар. Цу хана вай Кавказа исторе чухь эггара хьалха Нохч-ГІалгІайче йоалаяь якаш Юкъерча Азера Памир лоамашкара яр. Цар хьалхара парти ийцаяр, «Сердало» газета-хоам мабарра, 18-ча апреле Грознекски района «Советская Россия» яхача колхозо. ХІанз уж дикка йийбай — 214 як я цу боахаме. Іалаьмате дикача хьал тІа да укх шера даь 32 Іаса. Иштта дІадоладаьд вай республика лоаман даьгІенех бІарччача шера пайда а эцаш якаш кхоабилга.

Шеко яц, якаш кхобар чІоагІа пайдане хилар. Уж лелае а Іалашъе а цхьаккха тайпа гІирсаш хьалде дезац. Уж еба а еб дика дегІа а ух шоаш лоам чу, хийца кортамукъа йитача: уж яжача моттигашка тух дуллаш бІарг лакха мара безац.

«Советская Россия» яхача колхозо дІадоладаь дика гІулакх хьал а лоацаш Советски района Орджоникидзе цІерагІча колхозо якаш эца лаьрхІар. Укх денношка ворхІ вагона чу вай республике кхаьчай цу колхозо ийца 107 як. Царна юкъе ворхІ бугІа я, хІаьта вожаш шинараш а сиргІаш а я. 13 ден-бус никъ баьб цар. Уж ийцай Тувински АССР Барун-Хемчукски района «Барлык» яхача совхозера. Тийша хила йиш я вай мехка Орджоникидзе цІерагІча колхоза лоаман даьгІенашка, шовдан хишка царга дика хьал хургхиларах.

Б. ДИКАЕВ.

Чкъаьрий дебадар

АЙП-тайпарча дийнача кердача чкъаьрашца вай республике баха нах Іалашбе торо хургьяр Іамашка, додача хишка, водохранилище дика чкъаьрий вай дебадоре.

РСФСР чкъаьрий промышленность дегІайоалаяра дІайохийтача капвложенеех 85 процент ахча кхачан чкъаьрий дукхагІа дебадара технически база чІоагІъе хьожадаьд.

Чкъаьрий шоаех йовллача белокага диллача Іалаьмате чІоагІа пайдане да. ХІара шера вай мехка дукхагІа дуъ чкъаьрий. Масала, 1950 шера хІара сага сих 6,1 килограмм чкъаьран продукташ юар, 1972 шера — 16,8 килограмм.

Эггара хьалха кхоачашданза даргдоацаш лекхар латт вайна хьалхашка: республика деррига хишка хьалха хинна чкъаьрий юха дебадар.

Вайна махарра, тІеххьарча шерашка вай Шолжа чу Іов тасса а Іадаккха а чкъаьрий хьалчуух. Хьалха дацар из, кхыметтел берда йистошкара баьцаш а йокъалуш дІайоалар.

Нохч-ГІалгІайчен водоемашкара санитарни хьалаш чкъаьрий дебара дукха аьттув болаш дац.

Шолжа чун цунах дІакхетача хишкен чкъаьрий дебаде мегаргдолгеи, хІаьта цу хишка маьхера чкъаьрий Терско-Каспийски бассейна чу дукхагІа хилийтар боккхача лоархІаме долгеи белгалдаьд правительственни соцам тІа.

ТІеххьарча шерашка вай республика хиш цІендарах Іов тассеи Іадаккхеи дукхагІа чкъаьрий доагІа Шолжа чу. Алхха 1973 шера бІаьсти Грознекски тІахьожаш - зембоаккхача станце даьча тохкамех Іов тасса 18 эзар севрюга яха чкъаьра чубера Шолжа чу. Цу станце даннеех осетраи севрюгаи беба моттиг кхоачамболлаш я. Шолж Тийрках дІакхетача моттигера денз лакхе хьал 65 километр йолча участке кхаччалца кхоачамболлаш жагІа а болаш 400 гектар я царна деба.

Городий Грозне, Назрана, Малгобека, Гудермеса промышленни комплексаша цІена хилийта деза заводашкара, фабрикашкара хьауха хиш. Цхьабакъда, цу комплексашка хиш цІенду гІирсаш ледара хьалду. Иштта, 1964 шера денз хий цІенду гІирсаш хьалдеш я Аргунски комплекс, цхьабакъда, хІанз хьаяь яьннац биофильтраш. Цу хьал тІа да дІаухаш дола хий цІенделга Назрановски промышленни комплексашка а.

Хиш биологически цІенду гІирсаш хьалделга дика лел город Грозне Заводской районе.

Биологически хий цІенду хьалхара аргІа болх бе йолаялийтай. Мехкдаьтта чакхдоаккхача Шерипова цІерагІча заводе, промышленни еррига хиш стокаш цу фильтрех чакхъювл.

Биологически станце дийнахьеи буси 119 эзар кубически метр хий чакхдоаккхаргдолаш хьалдаь гІирсаш эксплуатаце дІаденнад.

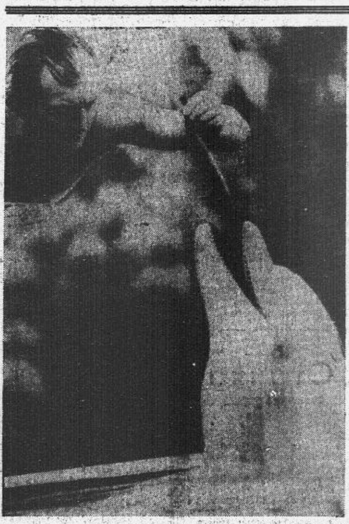
Цхьабакъда, цхьаболча кулгалхоша хиш цІендара лоархІамерча гІулакха йоагІа терко ца ярах бІеха хиш дІаухийт. Укх шера 35 кулгалхо административни штраф тохаш бехктокхаме эзав.

Іалами цун рузкъеи наьха юкъара доалахье я, цар дегоидало я. Цудухьа из лорадар вай керттера декхар да.

В. И. Ленина идеяш кхоачашъеш партеи правительстваи боккха теркам тІабохийт Іалам лорадараи дІахо йодача хана Іаламах дикагІа пайда эцилга тоадараи. 1960 шера тІайийцад РСФСР «Іалам лоралара» закон. Цул совгІа вІашагІъеххкай хин ресурсаш, чкъаьрий, хьунаш лораяра инспекцеш. Пайчахьалкхен гІулакх хинна ца Іеш бахача наьха декхар да Іалам лорадар. Цудухьа заводашка, фабрикашка вІашагІъеххкай Іалам лоралара юкъхьашара организацеш. Цул совгІа «Голубые патрули» аьнна цІи а тилла дешархой отрядаш вІашагІъеххкай. Уж санна 13 отряд я вай Грозне.

Цхьабакъда, вай республика деррига хиш цІена хилийта вІаштІехьдаргдац еррига мероприятеш цхьана кхоачаш ца йича.

Н. БРЕЖНЕВА,
тха штате йоаца корр.

Батумски дельфинарий — чкъаьрий боахамеи океанографеи Ерригсоюзни Іилма-тохкама института Грузински отделене йоккха экспериментальни база я. Укххаза Іомаю тІеххьарча хана къаьстта чІоагІа Іилман теркам тІаозаш йола дельфинаш.

Іаьржача фордачура лаьрхІача экспедице лийца дельфинеш, хІанз шоай кортамукъа а йоацаш Іомаеш я. Форда млекопитающей лабораторе заведующи, биологически Іилмай доктор, профессор Шевелев Андрей керте латтача Іилмахой коллективо цу тамашийна йолча дельфинай оамалаш Іомаеш чакхбаккха безар боккха болх ба.

СУРТА ТІА: эІамагІа вола Іилман болхло, тренер Иосава Гоги аттракционе дІахьокха шийдельфин Іомаеш ва.

Н. АНАСТАСЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КОАШКАРА ХЬАЗИЛГАШ

Наггахь моттиг яц хьазилгаш доацаш. Гаьннарча Къилбаседагара дІаийкхача вай мехка массанахьа 6 тайпа дах уж. Царех дукхагІдараш коашкара хьазилгаш да. Массайолча юрташка хул уж. Доккха дац коашкара хьазилгаш. Цар дІоахал 150—170 миллиметр, дозал 30—35 грамм я. ЗІамига къоарзилгаш долаш тайша, керта тІа кІай кийчг йолаш, фоарт Іаьржа йолаш хул маІа дар. ХІаьта кхалдар бедараш сийрдагІа йолаш хул. фоарта тІа Іаьржа тІадамаш а дац. Къона хьазилгаш дерригаш а тайша да.

ДукхагІдолча даькъе юрташкен городашкен део уж. Хьалдаьча а хьалдеш латтача а гІирсашка, скворечникашка, хенашка, цхьайолча хана гаьнаш тІа лехк цар бІенаш. Вай республика хьалашка коашкара хьазилгаш 5—6 фуъ деш шера шоза деб. Кхойтта-пхийтта дийнахьа кІоригаш йоах, хІаьта уж 17 дийнахь кхоаб.

Коашкарча хьазилгаша зе ду боалашта, дІайийнача злата культураштa, комсашта, сомий чІопакашта. Іан замалахь дукхагІдолча даькъе кен, кІа, маькха гІоргІисталгаш дуъ хьазилгаша. Аьхкин гурахьеи малина комараш, кІомала ги дуъ.

Цхьабакъда, харц хургдар вай нагахь санна коашкарча хьазилгаша духхьал зе мара дац аьлча. Цу хьазилгаша сага пайда белга хой шоана?

Дукха ха йоацаш уж хьазилгаш зувш хилар со. Вайна хов Іура денз сарралца хьазилгаш шоашта напагІ лохаш лелилга, хІаьта бийсана салоІ. Аз хьалха зийнадацар цар бийсана а шоашта яа хІама лохилга.

Укх шера июнь бетта дар из. Болх беш ваьгІа бийсана 12 сахьат даьлча фо кхетийта балкона тІа араваьлар со. Хьазилгий «цІир-цІир» хезар сона. ДІахьежача электрически аьшкасаьргаш тІа дагІаш ши хьазилг бІаргадайра сона. Электрически лампапа юкхе дагІар уж. БІарг тІера ца боаккхаш цар дІахо фу ду хьожаш латтар со. Сакъердам бар сел ха яхача хана цар фу ду хьожилга. Бенокль хьа а ела цу чу гІолла хьежа эттар со. ТІаккха гучадаьлар шоашта аьттув болча цу моттиге уж зехьа ца даьгІалга.

Дукха хало ца еш дехьасехьа кхувдаш электрически лампапа гонахь хьувза садоахка хІамаш лувцар хьазилгаша.

Цо хьахьокх коашкарча хьазилгаша гаьнаштеи сомий бешамаштеи пайда белга. Шоаш а юъ шоай кІоригаш а кхоаб цар садоахкача хІамашца.

Д. БАХЬАУДИНОВ.

ЦІЕНАЧА ЧКЪАЬРАН ХОЗНЕ

Андийски дукъа къулбехьеи оагІорахьа Дагестана доазон юххе 1800 метр лакха Нохчийчен лоамашка улл Къаьзен-Іам. Вай Къилбаседа Кавказе лоамашкарча Іамех эггара боккхагІбола Іам ба из. 70 метр кІоарга, 735 метр шера, 2 километр бІаьха ба из.

Хорсамии Каухни яхача хишта духьал эттача лоаман тохкамо уж хиш совца а даь хьахиннай из Іалама хозне. Цу хьаьІача лоаман шин хих хІанз а бакхаш латт из.

Цу Іам чу бах лоаман хишкареи хин тоатолгашкареи хозне — цІена чкъаьра. Лососеви фух долча чкъаьрашта юкъе а хозалга, низага, дегІа кепага диллача эггара хозагІа ба цІена чкъаьра.

Цун хозал йийцай Хемингуэя, кхыча писатедаша, хІаьта Шуберта кхымметел музыкаца хестабаьб из.

Вай Нохч-ГІалгІайчера цІена чкъаьра дукха боккха бац — бІоахал 20 сантиметр, дозал 300 грамм ба. Цхьабакъда, лоамашка бахача наха яхачох ийс килограмм йолаш бар а бІаргабайнаб — бокъонца бола лосось!

«Къоарзабарг» оал цунах. ЦІена чкъаьра кІай-Іаьржа тІадамаш тІалатташ къоарза ба. КъонагІдараш сийрда дото беса къегаш, хІаьта доккхагІдараш бос баьдегІа болаш хул. Къаьстта хоза бос болаш хул цІена чкъаьра гурахьа. «Брачный наряд» тІаювхаш деррига дегІа тІа цІе кІаьдарч тІадаьле хул из.

Белгалдаккха деза, дерригача чкъаьрашта юкъе а дукхагІа кислород эшаш цІена чкъаьра хилар. Цудухьа бах из хьаьІача шовдан хишка.

Дуккха хьалха денз «пачхахьа даар» лоархІаш хиннача цІенача чкъаьран чам бувца а безий-те.

Гурахьа Іов тосс цІенача чкъаьро. Цудухьа октябрь болабелча денз 1 январь хьатІакхаччалца из лувца могабац вай республике.

ЦІена чкъаьрий Іулаш даь лелац. ЧІоагІа лоралуш бола из лаца ха деза.

Тайп-тайпара садоахка хІамаш юъ цІенача чкъаьраша. Бумбаргийи стрекозайн личинкаш а юъ цар. Хи чура хьалъара а лелхаш пхьаж буаргаш лувц цар.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
«Запкаспрыбвода» Грознески инспекце инспектор.

Сакъердаме хІамаш.

ХОЙ ШОАНА?

Кит яхача чкъаьро ше цхьаь ян кІориг, цунца хул цунга хьожаш йола цхьаькха кит. Іоешие а ваьнаца цхьана хи чура хьалъара тосс цо кІориг дунен тІа яьиначул тІехьагІа эггара хьалха фех къург байта.

Йоккхача киташа дийнахьеи буси ах тоннал совгІа шура Іоаю. Доаханчул иттазза хьаьнагІа я цар шура. КІорига ба-та чу етт из. Дийнахьеи буси цхьа центнер совгІа дозал тІаьхет кита кІориг.

ЛАБОРАТОРИ—ЕРРИГА ТАЙГА

«Саги биосфереи» яхача дунен халкъашта юкъерча программах болх беш йола биогеоценологически стационар хьайийллай Дальни Востоке, Уссури яха хий дІадолалучча. Хьуна боахама Дальне-Восточни Іилман - тохкама института (Хабаровск) Іилмахойи СССР Іилман Академе Дальневосточни центра биологопочвенни института (Владивосток) Іилмахойи вІашагІкхийттаб цига. Іилмахоша деча тохкамашта юкъе керттера де лерхІаш дар — района еррига Іалама комплекс Іомаяр да.

— Духхьал стационаре мара эца йиш яц хьуна сообществай вахарах йола лоархІаме даннеш. Цу тохкамех хьахинначох хьу ше-шегІа ебара регулировани яраи халкъа боахаме Іаламе ресурсаех рационально пайда эцараи лостамаши методаши вІаштІехьъяхара йола Іилман лард хургья, — йоах хьуна боахама Дальневосточни Іилман - тохкама института, юртбоахама Іилмай кандидата, стационара Іилман-технически совета сопредседатела Чумин Василе.

ХІанз хьалъяь йсалаш латт нах бахеи лабораторни корпусаш. БелгалъйЗІамигача экспериментальни бассейний системаца цхьана стационаро дІалоацаргйола моттиг. Геоботанически почвенни картировани яра балхаш дІадоладеннад. Метеопосташ, хий соцаде теха сунташи, иштта кхыйола гидрометрически сооруженеши дІаоттаяь яьннай. Балхаш деча дакъа лоац тайптайпарча доакъой специалисташа: хьу лелаераша, почвоведаша, геоботаникаша, гидрологаша, климатологаша, зоологаша, географаша, иштта кхыбараша.

Стационаре ІилмахошадергдолчатохкамашаЖон лургда хьуна продуктивность мишта лакхъергья, цунах рациональна пайда эцараи уж ебийтараи малагІа мероприятеш вІаштІехьъяха еза яхача хаттараш.

РЫЖАКОВА Ольга,
АПН корреспондент.
Хабаровск.

ФЕ ХИЛА

ТІеххьарча хана геттара дукха лоэабу гІашлой. Наькъа бокъонаш ца йовзар а, дисциплина лора ца яр а бахьан долаш да из. Масала, наькъа бокъонашка дІаяздаь да: «Наькъал дехьа воалаш латташ йолча автобуса тІехьашка гІоллеи трамвайна хьалхашка гІоллеи вала веза» аьнна. Чоалхане йоаца из бокъо кхоачашъе хала яц. ТІаккха дукха хатараш ца хулаш дусаргдар.

Гудермесера № 24 йолча ГПТУ дешархо Т. Халадов автобуса тІара Іоваьлча бокъоно яххача тайпара наькъал дехьа автобуса тІехьашкахьа гІолла ца валара машина кІалвахар. Ираза, Черновас лехкаш хинна машина сиха ца йоагІаш хиларах лоьвавь висар гІашло.

Наькъа - транспортни хатарашта анализ йича гучадоал къаьстта деша даха ха йоаца бераш фе ца хилар. Цхьабакъда 5—6 шу даьннача берашта бехк буллилга дац, бехке ба цхьаккха тІахьожам боацаш уж цхьаь ара лелийташ бола цар дай-ноаной, машиний водителаш. Наькъа бокъонаша, кхы вІалла деце духхьал сага декхараша дІадех водителгара зІамига бер наькъа доазон тІа бІаргадайча хатар ца хилийтара еррига торонаш оарцагІа йоахилга.

Халахете а, дукхача шофераша дагахьабц из декхар.

Дукха ха йоацаш цхьаннахьа балха воацача шийдоалахьа «Жигули» йолча М. Нукаева корта бохабеш дола малар а менна Урус-Мартане гІолла водаш кхаь бера машина тІатехар. Цхьа бер делар, вожаш хала хьал долаш больницешка да.

Массаза санна, эггара дукхагІа авареш ю автомобилисташа. Уж кхоачамболлаш фе ца хиларах, шоашта тІера бехктокхам цар кхета ца барах хул из. 10 ноябре «Сельхозтехника» Грозненски автотранспортни предпоияте водитела С. Эльдиева «гІулакх» де лаьрхІар шийна бовзачарна. Грузовой автомобила тІа 15 саг а хоаваь «Аргунский» совхозе бигар цо уж. Автомобила кузов чІоагІъяь хиннац. Ше машина тІа нах ховшабеш деррига лертІа дий а хьежавац С. Эльдиев. Наькъа болхаш кузов хьаелла а сина 5 саг аравежар.

Аьттув баьнна, лоадамбоацаш човнаш ярах кІалхарбаьлар уж. Кхыча тайпара хила а тарлора гІулакх.

Укх кІира республика наькъашка 45 авари яьй, цхьа саг вийнав, 37-нена човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

ФУТБОЛ

Селхан Грознерча С. Орджоникидзе цІерагІча стадионе «Терек» команда лайзар Петропавловск - Камчатски «Вулкан» команда футболисташца. Матч чакхъяьлар 1:1 счет йолаш. «Терек» — финале!

КХОАНА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА СТУДЕНТИЙ ДИ

ЦІЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

Кхоана вай планета кагирхошеи мехкарашеи санна Нохч - ГІалгІайчен паччахьалкхен университета студенташа а дездергда дунен халкъашта юкъера студентий Ди. Областной комсомола керттерча отрядах даІ йолча ЧИГУ комсомольски организаце дешар тІа а къахьегача а толамаш дахарца хІара студента политически хьинар лакхдарца накъайода ший цІейна. Студентий керттера гІулакх дешар да.

Иштта 1973—1974 шера студентий успеваемости знаней боарами укх шера дикка лакхбеннаб. Дика толамаш даьхад филологически, биолого-химически факультеташа. Университетерча ялх факультетах йиъне успеваемость 90-гара 95 процентага кхоачаш я.

ДикагІболча студентий - общественникий опыт шерра дІайовзийт университете. ХІаьта цу тайпара бараш университете кІезига а бац: Царех а дикагІчарех дикагІчарна В. И. Ленина цІерагІа стипенди хьожаду.

Иштта 1973—1974 дешара шера ленински стипендеш делар физмата факультета студенткайна А. Шиловайна, филфака студента, хІаьта хІанз Жданова цІерагІча Ленинградски университета стажера А. Сумбулатова. ХІаьта иштта дукха ха йоацаш университете дика кхаъ кхаьчар: 4-ча курса истфака студенткайна М. Автохаджиевайна СССР просвещене Министерства В. И. Ленина цІерагІа стипенди дала соцам баьб.

Нохч - ГІалгІайчен къонача университета лаьрхІа Іилма къона кадраш кийчъяра хаданза новкъостал ду Россе къаьнача Іилман центраша. М. В. Ломоносова цІерагІча Московски паччахьалкхен университето, Ростовски, Жданова цІерагІча Ленинградски университеташа.

беш хиннача «Вайнах-74», «Башлам-74», «Грозный-74» яхача гІишлошъеча отрядаша.

Укх деношка чакхъяьннача студенчески гІишлошъерий отрядий республикански слете «Дружба» яхача отряда обкома комсомола карара кара тела ЦІе байракх елар, хІаьта 2-гІеи 3-гІеи моттигаш яьхача вскх шин отряда — вымпелаши грамоташи.

□

ТХО — АТЕИСТАШ!

Университете болх беш я исторически факультета IV-ча курса студента Эдилханов Салмана кулгалду Іилман атеизма клуб. ДІадахача шера октябрь бетта вІашагІъеллаэ из. Клуба балха форма тайп-тайпара я: лекциони пропаганда, атеистически сайренаш, лекторски школа болх, иштта кхы дІахо.

Клуба доакъашхоша йийшай 30 лекци, республика юрташка ворхІ атеистически сайре чакхъяьккхай. Тайп-тайпарча темаех чакхъяьхай лекцеши сайренаши: «Вахарахи валарахи Іилман дынои», «Кхалсаги ислами», «Седкъийн дынах тешари», иштта кхыяраш. Уж лекцеш университета, лекторий - атеистий школе кийчъяь я.

□

ТХО — ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ!

КПСС обкома Х-чеи ХIII-чеи пленумий соцамаш кхоачашдеш университета партийни комсомольски организацеша лаьрхІа болх баьб. Кхетам балара болх чакхбоаккхача города а республика а комсомольски организацешта новкъостал даьд цу даькъе.

Университета студентий интернациональни клубо мехка дуккхача вузий КИД-ашца, Москверча халкъий доттагІала Шенца, СССР кагирхой организацей комитетаца доттагІала бувзамаш леладу.

Студенташ дакъа лоацаш хиннаб городе Нальчике чакхъяьннача Къилбаседа Кавказа III-ча кагирхой фестивале, городе Махачкале хиннача студентий доттагІала кІирацa, «Весна-74» яхача городе Кировокане хиннача фестивале.

Иштта кидовцаша чакхъяьхай болгарски гІишлонхошца, Демократически Республика Вьетнама кагирхошеи мехкашцеи доттагІала сайренаш. ХІаьта университете баьхка хиннаб Дагестанера, Арменера, Къилбаседа - ХІирийченера студенташ.

Боккха пайда эцаш чакхъяьлар университете хинна «Ленински къаман политика — СССР халкъий доттагІала ларда» яха Іилман - практически конференци. Цига докладаш йир 50 студенто, цу юкъе Къилбаседа Кавказий республикашкара 13-не а еш.

В. ЕЛФИМОВ,
Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университета «За кадры» яхача дукха тиражни газета редактор.

СУРТА ТІА: ядерни физика лабораторе зачятешка ба 4-ча курса физмата студенташ В. Башаеви А. Эльсункаеви.

Автора сурт.

□

КОМСОМОЛА — 50 УДАРНИ ДИ!

Комсомола В. И. Ленина цІи енна 50 шу дизара хетаяь университета 400 кагирхойи мехкарийи из девиз а йолаш болх беш хилар студенчески гІишлошъерий отрядашка. Шоай декхараш дикка тІеххоачашдир Кареле болх

«Ма хоза да ер дуне»

Грозненски профессионально - технически № 26 йолча училище музыка, театр, литература, живопись, халкъа творчество езараштa лаьрхІа хьайийллай «Ма хоза да ер дуне» яха клуб.

Чакхъяьннай клуба хьалхара заседани. Цига дакъа лоацаш хилар поэт Виктор Богданов, искусствовед Очман Галина Михайловна, М. Ю. Лермонтова цІерагІча драматически театра директора заместитель Лопатухин Александр Ильич.

Клуба доакъашхошта поэзех а дийцар ший стихаш а йийшар поэта В. Богданова. Иштта цу дийнахьа дешархошта хезар музея выставках, вай театрий актерех, укх сезоне гургйолча кердача спектаклех. ХІаьта училища хьехархочо Левина Анна Михайловнас мехкараштa дийцар кинематографе, кино искусство дегІадарах.

Хьалхара гІа баьккхаб клуба доакъашхоша.

Р. ЯНДИЕВА.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

16 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 9.00.—11.00. Болх беш да бераштеи кхелетараштеи лаьрхІа «Заманхо» яха кинотеатр. 18.00. «Унахцlено» яха кІиранденна лектори. «Дыпси хьежача наха леладечеи гІулакхашта духьала я медицина» яха лекци. «Дын космоси» яха тематически кинош хьокхар. 19.00. «Интер» яхача эстрадни ансамбла концерт.

Химикий культура Дворец. 12.00. Спортивни яхьаш. 17.00. Кердача художественни литература обзор. 18.00. Пийллача наІарий сайре: хьех творчески коллективаша. 19.00. Эстрадни музыка сайре.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 17.30 «Хозачо дийнду дикалар» яха эрсий художница З. Е. Серебрякова яьча денз 90 шу дизара хетаяь беседа.

Пролетбата цІерагІа культура ЦІа. 15.00. Болх беш да «Орленок» яха берий кинотеатр. 20.00. Пролетбата цІерагІча культура ЦІеи вокально - инструментальни ансамбла выступлени.

17 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец. 9.00.—11.00. Болх беш да бераштеи кагирхоштеи лаьрхІа «Заманхо» яха кинотеатр. 15.30. Атеистически сайре. Программа юкъе: «Дына цІейши обрядаши» яха лекци; «Атеист» яхача агиттеатра «Мар-нана» яха спектакли. 18.30. Литературни кердадарий обзор. 19.00. «Интер» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт.

Химикий культура Дворец. 10.30. «Вай Даьхеи турпалаш» яха дагахьара журнал, цул тІехьагІа тематически кинош. 14.00. Спортивни яхьаш. 17.00. «Болхло — керттера турпал» яха литературни дешар. 19.00. Эстрадни музыка сайре.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 11.00. «Фуд из дикадари фуд из—во дари» яха берашта лаьрхІа беседа. 12.00. Болх беш да «Космонавт» яха берий кинотеатр.

Пролетбата цІерагІа культура ЦІа. 12.00. Болх бу «Орленок» яхача берий театро. 20.00. Кагирхой салаІара сайре.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Говза кулгаш». 10.00 — Босбола телевидени. Художниках дола дувцараш. 10.30 — Дай-ноаной, шоана. 11.00 — «Іуйранара почта» яха музыкальни программа. 11.30 — Саломеи Мериса поэзи. Из ваь 70 шу дизарга. 12.00. — Босбола телевидени. «ДикагІа дола товараш дукхагІа». 12.30 — «Музыкальни календарь». 13.00 — «Унахцlено». Іилман - популярни программа. 13.30 — Бераштa дола фильм. «Вратарь» яхача телевизиони художественни фильма премьера. 14.15 —кагирхошта йола музыкальни сайренаш Останкинера концертни студера передача. Перерывах — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 17.00 — Туркменски ССР а Туркменистане Коммунистически парти а вІаьагІъелла 50 шу дизара хетаяь Эскара парад а къахьегамхой дезача ден демонстраци а. Репортаж. 18.00—Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Хьайбай дунеи тІа». 19.10 Босбола телевидени. Советски иллей концерт. 19.40 — «Революце хьабараш» яхача дукха серийни телевизиони художественни фильма премьера «Палатар» яха 2-гІа фильм. 21.00 — «Ха». Информациони программа. 21.30 — Хоккеях йола СССР-а чемпионат. Воскресенскера передача. 23.15 — Кердадараш, Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.00 — «Айрик Папа» яха художественни фильм. 16.20 — Шуп письмойх дола фильм концерт.

17 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa йола Іуйрийнзра гимнастика. 9.20—Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетте сахьат». 10.00 — Советски Союза гІулакх деш ва. 11.00 Босбола телевидени. Массанена тІехьа даІ, цхьаннена тІехьа массаза. 12.00 — Босбола телевидени. Музыкальни киоск. 12.30 «Эрсий ареанш» яхача телевизиони документальни фильма премьера 13.35 «Северная повесть» яха художественни фильм 14.50 — Хоккеях йола СССР-а чемпионат. Ленина цІерагІча Центральни стадиона спорта дворецера трансляци. 16.15 — Босбола телевидени. «Тахан Токио йолча» яхача телевизиони документальни фильма премьера. 17.05 — Хьалхарча классашка дешабагІараш атеистически кхетамца кхебар. 17.30 — Босбола телевидени. Студентий дунеи халкъашта юкъера ди. 18.00 — Кердадараш. 18.20 — Босбола телевидени. «Кинонакъбархой клуб». 19.20 Босбола телевидени. «Илли-71». 20.05 — СССР-а Паччахьалкхен Академически ЗІамигача театра 150 шу дизара хетаяь сайре. 21.00 — «Ха». Информациони программа. 21.30 — СССР-а Паччахьалкхен Академически ЗІамигача театра 150 шу дизара хетаяь сайре дІахо яхьар. 22.45 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.25 — «Низ бола Кура» яха художественни фильм. (Телевизорашка хьожарий заявках). 17.05 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа.

РАДИО

16 ноябрь

6.30 — «Юртара вахар» нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикачески газетий обзор. 9.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 8.55 — Ашараш. 13.00 — «Кагирхой оазаш» яха литературни передача (гІалгІай меттала). 13.20 — Советски Эскара бІухой письмойх дола концерт (гІалгІай меттала). 14.00— «Политпросвещене системе атеизм» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 14.15 — «Баьццашца шоаш дарбаш дар кхераме да» яха беседа (нохчий меттала). 14.30 — «Кадыровой Яхий ши орден» яха Лорсанукаева очерк (эрсий меттала). 14.55 — Ашараш. 15.15 «Ашарашцара Кавказа темаш» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа Іуйре» яха радиожурнал.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш йолаш, лоадама йоачаи а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гІолла 7—12, Грозне 9—11 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш юкъ-юкъе екха а екхаш, цхьайолча моттигашка лаьгІо дерзагІа догІа а делхаш, дохк а доаллаш, къулба - малхбоалехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 1 градус шелалгара 4 градус йІовхалга кхоачаш, деношка 4—9 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии—2-80-71.

Газет арадувл шинареи ереи шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 10859.